

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Monografie obce - změny osídlení z hlediska
historického vývoje**

Jarmila STALLMACHOVÁ

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jarmila Stallmachová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Monografie obce – změny osídlení z hlediska historického vývoje

Název anglicky

Memoirs of the village – settlement changes in terms of historical development

Cíle práce

Cílem je podat nejen monografický obraz obce Těrlicko, ale především zmapovat události v průběhu let 1953 – 1964, které vedly ke změně osídlení původního obyvatelstva v malebné obci Těrlicko. Touto prací chci poukázat na skutečnost, že existovaly Těrlicka dvě – před vybudováním Těrlické přehrady a po její výstavbě a zároveň odpovědět na otázky jakým způsobem tato událost ovlivnila život obyvatel obce, jak se změnila krajina v okolí přehradní nádrže, co se stalo s jednotlivými domy a veřejnými stavbami před zaplavením a jaký dopad měla tato výstavba na osídlení obce v dalších letech.

Metodika

Pro zpracování teoretické části diplomové práce bude prostudována odborná literatura týkající se osídlování, veřejné správy, obce, orgánů obce včetně dokumentů zaměřených na danou lokalitu obce, která je zkoumána.

Výzkumná část bude zaměřena na hlubší porozumění zkoumaného období v kontextu s osobními zkušenostmi konkrétních pamětníků. Oblastmi, které jsou předmětem výzkumu, je existence dvou diametrálně odlišných obcí se stejným názvem, komplexní změny osídlení, krajiny i života obyvatel.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

obec, veřejná správa, vodní nádrž, sídlo, rozvoj obce

Doporučené zdroje informací

BARTOŠ, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Sv. 15, okresy: Frýdek-Místek, Český Těšín. Olomouc: Univerzita palackého, 2000, 196 s., ISBN: 80-244-0047-2
BORÁK, M. – GAWRECKI, J.: Nástin dějin Těšínska. Ostrava: Advertis, 1992, 263 s.
CICHÁ, I.: Stonávka od pramene po ústí. Český Těšín: Regio, 2004, 168 s., ISBN: 80-239-3850-9.
HRUŠKA TVRDÝ, Lubor. Změny ve struktuře osídlení a jejich dopad na rozvoj měst a regionů: pohled prostorové sociologie s využitím multikriteriálních analýz. Ostrava: Accendo – Centrum pro vědu a výzkum, 2012. ISBN 978-80-904810-4-6.
MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. Český venkov 2008: proměny venkova. Praha: Česká zemědělská univerzita, c2009., 187 s., ISBN 978-80-213-1911-0.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 27. 11. 2017

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 11. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 11. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci s názvem „Monografie obce-změny osídlení z hlediska historického vývoje“, jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27. listopadu 2017

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce Prof. PhDr. Ing. Věře Majerové, CSc., za ochotu a vstřícné jednání, rady a informace, které mi poskytla při zpracování této diplomové práce. Poděkování patří i panu Ladislavu Chroboczkovi za poskytnuté informace k dané problematice a za zapůjčení fotografií z jeho osobního archívu.

Monografie obce - změny osídlení z hlediska historického vývoje

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vznikem a dalším rozvojem obce Těrlicko v historickém kontextu. Stěžejní část práce je zaměřena na období před výstavbou, během výstavby a po výstavbě vodní nádrže Těrlicko včetně změn ve struktuře osídlení obce. V dané problematice jsem za pomoci studia historických pramenů a výzkumné techniky Focus Group analyzovala vliv výstavby Těrlické přehrady nejen na změny v osídlení, ale také v souvislosti se změnami životního stylu obyvatel obce a přínosem vodní nádrže ve vztahu k občanům, hospodářsko-ekonomickým aspektům a dalšímu rozvoji „nové obce“. Práce je snahou o vytvoření monografické publikace vybraného období v historii obce.

Klíčová slova

obec, veřejná správa, vodní nádrž, sídlo, rozvoj obce

Monography of the village - changes of settlement in terms of historical development

Abstract

This diploma thesis deals with the development and further development of the village Těrlicko in the historical context. The main part of the thesis is focused on the period prior to construction, during the construction and after construction of the reservoir Těrlicko, including changes in the structure of settlement of the municipality. In this issue, Focus Group has analyzed the impact of the construction of the Těrlická Dam not only on changes in settlement, but also in connection with changes in the lifestyle of the village population and the contribution of the water reservoir in relation to citizens, economic aspects and other factors, through the study of historical sources and research technology. development of a "new municipality". The work is an attempt to create a monographic publication of a selected period in the history of the village. an endeavour for creation of the monographic publication during certain historical period of the city.

Keywords

village, public administration, water reservoir, seat, development of the municipality

Obsah

1. Úvod	5
2. Cíl práce a metodika.....	6
3. Teoretická východiska.....	8
3.1 Základní terminologie v oblasti osídlení	8
3.1.1 Vývoj sídelní struktury.....	9
3.1.2 Venkovské sídlo	10
3.2 Základní vymezení pojmu	11
3.2.1 Obec	12
3.2.2 Orgány obcí a jejich činnost.....	12
3.2.3 Samostatná a přenesená působnost obce.....	14
4. Poloha obce Těrlicko	16
4.1 Těšínské Slezsko.....	18
4.2 Osídlování Těšínského Slezska	18
5. Historie vzniku obce Těrlicko.....	20
5.1 Název obce.....	21
5.2 Demografické údaje o obci	22
5.3 Identifikační údaje obce.....	23
6. Změny v osídlení obce Těrlicko	24
6.1 Výstavba přehrady v průběhu let 1955 – 1964	25
6.2 Rozvoj nové obce po výstavbě přehrady	31
6.3 Výstavba nových ulic	34
6.4 Občanská vybavenost	35
7. Empirická část	37
7.1 Metoda Focus Group	37
7.2 Scénář Focus Group.....	38
7.2.1 Průběh Focus Group.....	39
7.2.2 Zahřívací otázky.....	40
7.2.3 Tematické otázky	41
7.2.4 Závěrečné otázky	56
7.3 Ověření hypotéz.....	59
7.4 Shrnutí výsledků	68

8. Závěr	69
Seznam použitých zdrojů.....	71
Seznam fotografií:	73
Seznam: grafů	74
Seznam tabulek:.....	74
Seznam map:	74
Seznam použitých zkratk:.....	74
Seznam příloh	75

1. Úvod

Nejvýznamnější událostí v historii obce Těrlicko byl rok 1953. Vládním usnesením ze dne 22. prosince 1953 byl schválen investiční úkol týkající se výstavby vodní nádrže na řece Stonávce v části obce Dolní Těrlicko a Horní Těrlicko. Toto vládní rozhodnutí nenávratným způsobem změnilo celkovou tvář obce. Malebné a úrodné údolí kolem řeky Stonávky se mělo změnit na dno budoucí přehrady a pohřbít vše, co vodnímu dílu stojí v cestě – veřejné budovy, soukromé domy, cesty, mosty i ráz původní krajiny. Obyvatelé obce, kteří žili v zátopovém pásmu budoucí přehrady, stáli před těžkým rozhodnutím. Odejít mimo obec, přesídlit a vybudovat si „nový domov“ v „nové obci“ nebo využít možnost přidělení bytu v bytových domech, které se pro vysídlence stavěly na novém sídlišti.

Asi nikdo z nás si neumí představit, jak těžké bylo jejich rozhodování - opustit místo kde žili jejich předci, kde vyrůstali, vzdát se všeho majetku, svého hospodářství. Právě tyto okolnosti byly důvodem, proč jsem si vybrala téma své diplomové práce: „Monografie obce - změny osídlení z hlediska historického vývoje“.

Hlavním cílem diplomové práce je podat nejen monografický obraz obce Těrlicko, ale především zmapovat události na přelomu 50. – 60. let minulého století, které vedly k nucenému vysídlení původního obyvatelstva a k zániku části obcí Horního Těrlicka a Dolního Těrlicka, které se z důvodu úbytku počtu domů i obyvatel v roce 1964 sloučily v jednu obec s názvem „Těrlicko“.

2. Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je podat nejen monografický obraz obce Těrlicko, ale především zmapovat události v průběhu let 1953 – 1964, které vedly ke změně osídlení původního obyvatelstva v části obce Horního Těrlicka a Dolního Těrlicka. Toto období je spjato s vládním rozhodnutím vybudovat na řece Stonávce, která obcí protékala, vodní dílo – Těrlickou přehradu. Touto prací chci poukázat na skutečnost, že existovaly Těrlicka dvě – před vybudováním Těrlické přehrady a po její výstavbě a zároveň odpovědět na otázky jakým způsobem tato událost ovlivnila život obyvatel obce, jak se změnila krajina v okolí přehradní nádrže, co se stalo s jednotlivými domy a veřejnými stavbami před zaplavením a jaký dopad měla tato výstavba na osídlování obce v dalších letech.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí, z čehož první část je teoretická a zaměřuje se na základní pojmy z oblasti osídlení, vývoje sídelní struktury, venkovského sídla, veřejné správy a na popis polohy a historie zkoumané obce. Z historického vývoje bude práce zaměřena především na období, které je spojeno s výstavbou přehrady a rozvojem obce do současnosti

Druhá část je praktická a bude zaměřena na popis a průběh výzkumného šetření prostřednictvím techniky Focus Group. Osobní výpovědi respondentů budou cenným zdrojem informací, na základě kterých bude možno najít odpověď na stanovené hypotézy. Pro lepší pochopení dané problematiky bude tato část doplněna o dobové fotografie.

K pochopení tématu diplomové práce bylo nutné nejdříve prostudovat odbornou literaturu týkající se sídla, osídlení, vývoje osídlení, obce, veřejné správy a samosprávy dohledat dostupné prameny týkající se monografie obce Těrlicko. Počet historických pramenů pro studium dějin obce Těrlicka je velmi nedostačující a problematický. Z dostupných zdrojů můžeme literaturu o obci rozdělit na:

- 1) Publikace o Těšínsku, protože se jedná o území, do kterého obec historicky náleží,
- 2) Publikace o obci Těrlicko – v roce 2014 a 2015 těrlický rodák pan Ladislav Chroboczek vydal na své náklady obrazové publikace o obci Těrlicko,

- 3) Monografie o obci Těrlicko – zde můžeme zařadit „Pamětní knihu MNV Horní Těrlicko“, publikaci „Těrlicko 1229-1979“ a polsky psanou monografii „Monografia Cierlicka“,
- 4) Články v časopisech a v denním tisku, které však nepovažuji za relevantní zdroj informací.

Nedostačující podklady budou v empirické části diplomové části nahrazeny polo standardizovanými rozhovory s pamětníky obce, které by měly doplnit chybějící informace a blíže pochopit dobu a náležitosti spojené s výstavbou přehrady a po ní. Rozhovory s pamětníky obce proběhnou v rámci výzkumné techniky Focus Groups. Prostřednictvím této techniky bude možné zjistit, jaké lidé mají názory a jak smýšlejí o daném problému.

3. Teoretická východiska

Následující část vymezuje teoretický základ pro diplomovou práci. Jsou v ní definovány základní terminologie týkající se osídlení, vývoje sídelní struktury, venkovského sídla, pojmu obec včetně základní charakteristiky obce Těrlicko.

3.1 Základní terminologie v oblasti osídlení

V obecném slova smyslu můžeme osídlení charakterizovat jako souhrn lidských obydlí a jejich skupin rozmístěných na určitém území. Základními složkami osídlení je soustava jednotlivých sídel a dalších složek vybavení v území, vazeb mezi nimi a přírodního prostředí, které vytvoří rámec celé krajiny.

Základem každého sídla jsou lidská obydlí tzv. usedlosti. Jedná se o prostory, které člověk obývá trvale nebo přechodně. Jedná se zpravidla o obytné domy, hospodářské budovy a k nim přilehající hospodářský prostor jako např. dvůr či zahrada. Usedlosti se mezi sebou liší nejen tvarem, velikostí či použitým stavebním materiálem, ale i funkcí a délkou obývání.

Malá sídla vedou zároveň ke zvýšenému pocitu občanství. Je v nich možné naplnit, snadněji než ve městech, ideu přímé participativní demokracie, která zaručí prosazování zájmů obyvatel obce včetně zájmů ekologické povahy (Bookchin, 1992). Lze očekávat vyšší míru participace na řízení obce, která nedovolí, aby obci byla zvenčí vnucena rozhodnutí, která by poškodila její přírodní prostředí.

Výběr stavebního materiálu pro stavbu usedlostí závisí nejen na účelu stavby, ale i na tradici, zvyklostech, způsobu obživy obyvatel a v neposlední řadě i na klimatických podmínkách dané oblasti.

Důležitým pojmem pro identifikaci je samotné sídlo, které Baše (2006) vymezil následovně: „*Sídlo je v současnosti prostorový útvar, vymezený katastrálními hranicemi, v jehož zastavěné části plošně dominují stavby pro bydlení a postupně (s jeho rozvojem) pro další účely, v rozsahu a proporcích podle typu, velikosti a poslání sídla. Zástavbu tvoří různá prostorová a funkční seskupení zastavěných a nezastavěných (veřejných, vyhrazených a soukromých) pozemků. Na správním území obce se může nacházet jedno i více různých sídel*“.

Podle sociologů, kteří vnímají sídlo především z pohledu komunity žijící v daném zemi, je sídlo považováno za „*prostorové oddělené seskupení lidských obydlí resp. domů, hospodářských objektů a dopravních zařízení na určitém území spojené s koncentrací lidských činností s nejrůznějšími funkcemi (např. průmyslovou, obchodní, dopravní, těžební, lázeňskou, rekreační, správní, vojenskou, vzdělávací, zábavní apod. a specifickou komunitou fungující na bázi sociální směny, sousedství, rodinných pracovních a zájmových vztahů*“ (Heřmanová, 1996).

3.1.1 Vývoj sídelní struktury

Vznik prvních sídel na našem území lze doložit již před více než jedním tisíciletím. Větší rozmach venkovského osídlení však datujeme až od období kolonizace ve 13. století. „*Na této činnosti se podílel jak panovník, tak i další feudálové a byla realizována za pomoci tzv. Lokátorů – nájemců půdy, kteří měli za úkol zakládat nové vesnice, kdy z toho plynula určitá práva či výhody (lán osvobozený od poplatků, dědičná rychta, svobodná krčma či mlýn). Také samotní realizátoři kolonizace – prostý pracující lid – získali za tvrdou práci jisté výhody, například osvobození od vrchnostenských platů a povinností*“ (Kubačák, 1994).

Na vznik a vývoj osídlení měla vliv celá řada faktorů. Nejdůležitějším faktorem osídlení byly vhodné přírodní podmínky s jejich ochrannou funkcí (vybudování hradeb), obslužností území (možnost existence trhu) a křížením obchodních cest nejčastěji s vodními toky.

Významnou etapou v osídlování našeho území je 12. - 13. století, období tzv. německé kolonizace. V této době docházelo k osídlování podhorských a horských oblastí s česky a německy mluvícím obyvatelstvem. V podhorských oblastech se začala objevovat nová řemesla a započalo se s těžbou rudy. V tomto období převládala na našem území převážně venkovská sídla.

Další etapou osídlování byl rozpad feudální společnosti a nástup průmyslové revoluce. Od 13. století vznikají feudální města, která se stávají centry obchodu a řemesel, křižovatkami obchodních cest, místy těžby nerostných surovin a správními centry – tzv. královská a poddanská města. V tomto období se vytváří hustá síť měst a městeček,

kteřá bez výraznějších změn přetrvala do současnosti, S nástupem průmyslu dochází k diferenciaci měst a zvyšuje se stupeň urbanizace - stěhování obyvatelstva do měst.

Po druhé světové válce docházelo k územnímu rozšiřování měst připojováním okolních obcí. V průmyslových oblastech probíhala rozsáhlá výstavba sídlišť. Na konci 20. století se u velkých měst objevuje nový proces - suburbanizace - kdy dochází ke stěhování určitých skupin obyvatelstva do okolních obcí. Důvodem jsou nejen ekonomické podmínky, ale především lepší životní prostředí.

Vývoj osídlení na území České republiky je dlouhodobý. V průběhu let se mnohá města rozrostla, některá se stala součástí jiných měst, jiná zůstala stejná, další stagnovala a některá z různých důvodů zanikla.

Údaje o počtech venkovských obcí a jejich obyvatelstvu popisuje ve své publikaci Maříková (2006). První přesná čísla o počtu obcí a jejich obyvatel se datují k roku 1843. Od tohoto data můžeme sledovat vývoj podílu venkovského obyvatelstva na našem území, protože bylo obyvatelstvo sčítáno podle místa trvalého pobytu. K 27. květnu 2016 Český statistický úřad uvádí, že na území České republiky je celkem 6 258 obcí a újezdů (ČSÚ, 2016).

3.1.2 Venkovské sídlo

V tradičním pojetí jsou za venkovská sídla považována ta sídla, jejichž obyvatelé vykonávají různé zemědělské činnosti jako je pastevectví, zemědělství, lesní hospodářství nebo rybolov. V důsledku urbanizace a hospodářských změn ztrácí venkovské sídlo svůj zemědělský charakter a klasické zemědělské vesnice již přestávají existovat. Proto je komplikované jednoznačně vymezit definici venkovských sídel.

Venkovský fyzický prostor je obvykle definován (Hudečková, Lošťák, 2002):

- převahou přírodních porostů
- otevřenou krajinou
- významnosti klimatu a počasí
- agro-lesopastevním využitím prostoru
- decentralizovaným způsobem osídlení v malých sídlech (vesnicích)
- nekompletní technickou infrastrukturou

Podle Českého statistického úřadu jsou venkovským prostorem všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu

zalidnění menší než 150 obyvatel/km², pokud nejsou sídlem alespoň správního obvodu obce s rozšířenou působností (ČSÚ, 2008).

Obecně lze tedy předpokládat, že pokud daná obec má menší počet obyvatel než 3 000, hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km² a její zákonem stanovený status je obec, pak se jedná o venkovské sídlo.

3.2 Základní vymezení pojmu

Z důvodu rozsahu a cíle této diplomové práce nebudu pracovat s jednotlivými sídly, ale základní prostorovou jednotkou bude obec podle zákona č. 128/2000 Sb. o obcích, (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o obcích").

Obec v souladu se zákonem o obcích tvoří „základní územní samosprávné společenství občanů“, která „pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů“. Každá obec je hranicemi oddělena od jiných obcí nebo od území jiných států. Obec se může skládat z jednoho nebo více katastrálních území. Katastrální území, tak jak je známe dnes, vznikla na počátku 19. století a slouží k přesné evidenci právních vztahů k půdě a zejména k evidenci vlastnictví.

Obce tvoří jednotný celek (jedno obecní zastupitelstvo, jeden obecní rozpočet apod.), mohou však mít i několik částí. Část obce je evidenční jednotka, která má vlastní název a vlastní označování budov čísly popisnými, orientačními nebo evidenčními. Části obce nemají vlastní volené orgány samosprávy. Zákon o obcích však umožňuje zřízení tzv. obecní výbor s velmi omezenými pravomocemi. Pro části obce se dříve používalo označení „osada“. Pojem osada byl však užíván pouze pro ty části obce, které byly od její hlavní části místně odděleny.

Větší obce mohou obdržet městský statut – pak se označují jako města. V České republice je 24 velkých nebo rozlehlých měst, která jsou označována jako statutární města. Tato města mohou dále členit své území na menší samosprávné městské obvody nebo městské části s vlastními orgány samosprávy. Územně členěná statutární města své vnitřní poměry ve věcech správy uspořádají města obecně závaznou vyhláškou tzv. statutem.

Od roku 2007 byla do systému obcí nově zařazena kategorie „městys“. O status městysu může požádat každá obec, která splní zákonem dané podmínky. Jde o skupinu obcí, které nesplňují některou z podmínek pro udělení statusu města, ale které se „cítí“ být více než vesnicemi. Proto i zařazení do jedné či druhé skupiny je sporné a komplikuje tak jednoznačné vymezení venkovských obcí podle statusu (Majerová, 2008).

Zcela zvláštní postavení má hlavní město Praha, jehož správa se řídí zvláštním zákonem, protože Praha je současně obcí i vyšším územním samosprávným celkem, tj. krajem. Podobně jako statutární města se Praha dělí na samosprávné městské části. Administrativně správní členění státu podléhá neustálým změnám.

3.2.1 Obec

Obec je veřejnoprávní korporace, tedy právnická osoba, která je základní jednotkou veřejné správy a je tvořena územím, občany a působností. Občané se mohou na řízení obce podílet buď přímo, nebo nepřímo. Přímou, například prostřednictvím členství v komisích a výborech, které obec zřizuje, nebo aktivní účastí na veřejných zasedáních zastupitelstva obce. Nepřímo, prostřednictvím svých zvolených zástupců – zastupitelů obce. Občané mají rovněž právo nahlížet do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce, do usnesení z jednání rady obce, komisí a výborů, rovněž mají právo nahlížet do rozpočtu obce a do závěrečného účtu za daný kalendářní rok.

3.2.2 Orgány obcí a jejich činnost

Obec spravuje své záležitosti prostřednictvím zastupitelstva obce a dalších orgánů, kterými jsou rada obce, starosta, obecní úřad, obecní policie a zvláštní orgány. Pravomoci orgánům obce lze stanovit pouze zákony.

Nejvyšším orgánem obce je zastupitelstvo obce, jehož členové jsou voleni ve volbách do zastupitelstev obcí přímo občany obce, kteří jsou oprávněni volit. Z řad členů zastupitelstva jsou pak voleny další orgány obce – rada obce a starosta. Zastupitelstvo obce v úvodu svého volebního období zpravidla stanoví základní cíle, kterých by chtělo ve svém volebním období, které je čtyřleté, dosáhnout a k jejichž naplnění by měla být směřována i činnost ostatních orgánů obce a jejich plnění pravidelně vyhodnocováno.

Zákon o obcích rozděluje pravomoci orgánů obce na vyhrazené a nevyhrazené. Vyhrazené pravomoci musí vykonávat pouze ten orgán obce, kterému jsou určeny, pokud však zákon o obcích nestanoví jinak. Vyhrazené pravomoci nelze mezi orgány obce, až na výjimky stanovené zákonem, přesunovat. Nevyhrazené pravomoci primárně vykonává rada, popřípadě starosta v obci, kde se rada nevolí. Zastupitelstvo si však jejich výkon může vyhradit, a to buď trvale, nebo jen pro konkrétní případ.

Zastupitelstvu obce jsou vyhrazeny pravomoci podle § 84 a 85 zákona o obcích. Patří mezi ně především zásadní věci týkající se programu rozvoje obce, schvalování rozpočtu a závěrečného účtu, rozhodování ve věcech zakládání nebo zrušování právnických osob a organizačních složek a ve věcech týkajících se složení a činnosti dalších orgánů obce a další uvedené v zákoně o obcích. Pravomoci zastupitelstva mohou rozšířit i jiné zvláštní zákony. Zastupitelstvu je dále vyhrazeno rozhodování o významných majetkoprávních úkonech (Moderní obec, 2009).

Radě obce jsou vyhrazeny pravomoci podle § 102 odst. 2 zákona o obcích. Vedle toho zabezpečuje rozhodování ostatních záležitostí patřících do samostatné působnosti obce – pokud nejsou vyhrazeny zastupitelstvu nebo si je zastupitelstvo nevyhradilo. Rada nemůže svěřit starostovi ani obecnímu úřadu rozhodování v záležitostech, které jsou jí vyhrazeny, s výjimkou ukládání pokut za správní delikty podle zákona o obcích a rozhodování o uzavírání nájemních smluv a smluv o výpůjčce (Moderní obec, 2009).

Starosta má pravomoci vymezeny § 103 zákona o obcích a rozhoduje rovněž o záležitostech v samostatné působnosti obce svěřených mu radou podle § 102 odst. 3 zákona o obcích. Úkony v rámci výkonu své funkce by měl z důvodu právní jistoty činit písemně. V obci, kde se rada nevolí vykonává její pravomoc (§ 99 odst. 2) starosta, nestanoví-li tento zákon jinak (Moderní obec, 2009).

Obecní úřad v oblasti samostatné působnosti plní úkoly uložené mu zastupitelstvem nebo radou, pomáhá výborům zastupitelstva a komisím rady v jejich činnosti a rozhoduje v záležitostech, které mu svěří rada. Obecní úřad vykonává přenesenou působnost (§ 61 odst. 1 písm. a) zákona o obcích) – s výjimkou věcí, které patří do působnosti jiného orgánu obce (Moderní obec, 2009).

Výbory zřizuje zastupitelstvo obce jako své kontrolní a iniciativní orgány. Jejich počet závisí na rozhodnutí zastupitelstva obce. Povinnosti zastupitelstva obce je však vždy zřídit výbor finanční, který kontroluje hospodaření s majetkem obce a výbor kontrolní, který má za povinnost kontrolovat plnění zastupitelstva obce a dodržování předpisů.

Komise jsou iniciativními a poradními orgány obce, které zřizuje rada obce. Komise v rámci samostatné působnosti obce předkládají své náměty a návrhy radě obce. Komise mohou vykonávat i přenesenou působnost, protože starosta může po projednání s ředitelem krajského úřadu svěřit komisi výkon přenesené působnosti obce v určitých oblastech.

Zvláštní orgány obce zřizuje starosta pro výkon přenesené působnosti. Jde zejména o komisi k projednávání přestupků, o komisi pro sociálně-právní ochranu dětí nebo o povodňovou komisi.

3.2.3 Samostatná a přenesená působnost obce

Obec plní své úkoly v samostatné a přenesené působnosti. Do samostatné působnosti obce patří všechny záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce. Jedná se především o:

- vydávání obecně závazných vyhlášek obce,
- schvalování rozpočtu obce a účetní závěrky obce,
- schvalování programu rozvoje obce,
- zřizování a rušení příspěvkových organizací a organizačních složek obce, schvalování jejich zřizovacích listin
- rozhodování o vyhlášení místního referenda,
- zřizování a zrušování obecní policie,
- navrhování změn katastrálních území uvnitř obce, schvalování dohody o změně hranic obce a o slučování obcí,
- zřizování a rušení výborů, volení jejich předsedů a dalších členů a odvolávání je z funkce,
- volení z řad členů zastupitelstva obce starostu, místostarosty a další členy rady obce, odvolávat je z funkce, stanovit počet členů rady obce,
- rozhodování o spolupráci obce s jinými obcemi a o formě této spolupráce,
- rozhodování o zrušení nařízení rady obce,

- udělování a odnímání čestného občanství obce a ceny obce,
- rozhodování o zřízení a názvech částí obce, o názvech ulic a dalších veřejných prostranství,
- další věci, které si podle zákona o obcích vyhradí

V přenesené působnosti obce vykonávají státní správu, která byla jejich orgánům svěřena státem. Znamená to, že obce vykonávají tuto činnost jménem státu a plní jeho úkoly. Přenesenou působnost většinou vykonává obecní úřad a jeho odbory. Rozsah výkonu přenesené působnosti je vymezen ve zvláštních zákonech. Můžeme zde zařadit např. výkon státní správy na úseku evidence obyvatel, hospodaření s byty, dopravy, silničního hospodářství, zemědělství, energetiky, kultury či matriční činnosti. Za poskytování přenesené působnosti získávají obce příspěvky ze státního rozpočtu (Moderní obec, 2008).

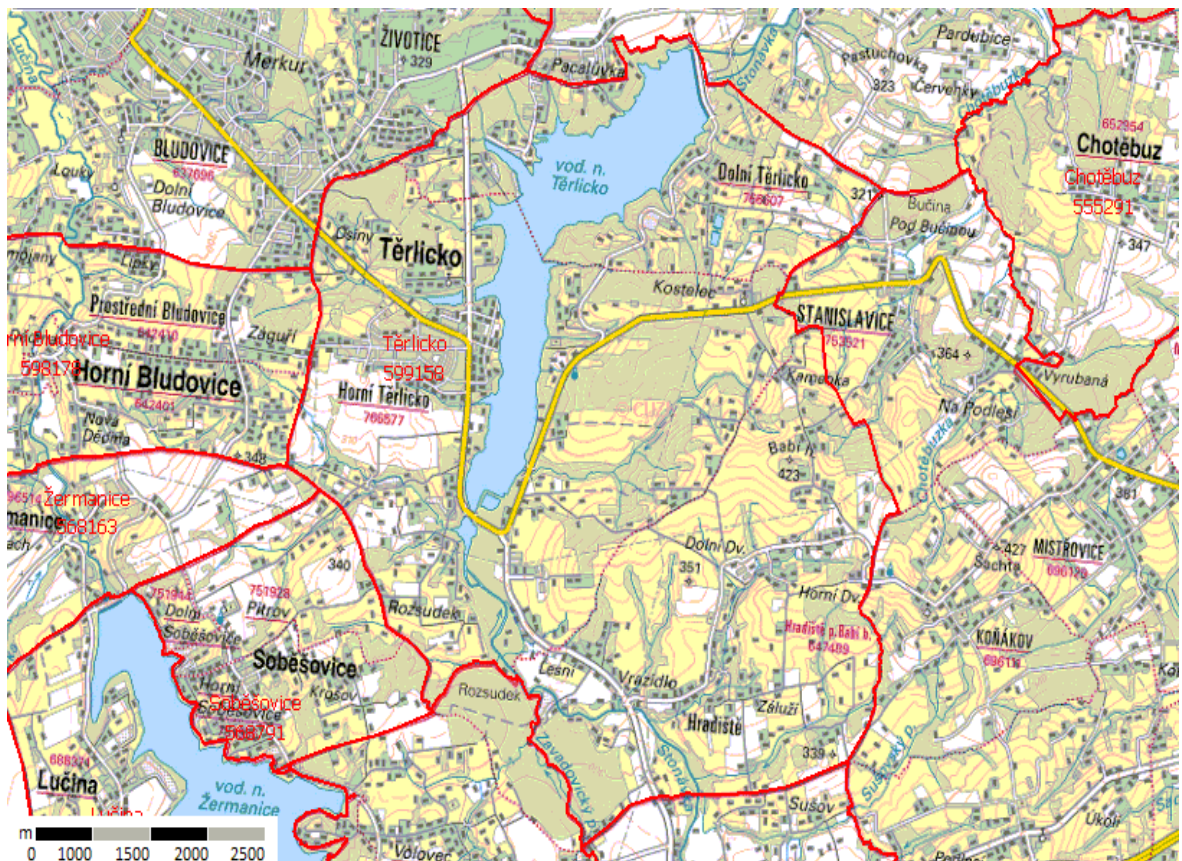
Podle rozsahu výkonu státní správy, kterou obce vykonávají, a rozsahu působnosti, kterou mají, se obce dělí na:

- obce (obce I. stupně)
- obce s pověřeným obecním úřadem (obce II. stupně)
- obce s rozšířenou působností (obce III. stupně, bývají to větší města s velkým správním obvodem)

4. Poloha obce Těrlicko

Obec Těrlicko leží na jihovýchod od města Havířova a u západního břehu stejnojmenné přehradní nádrže Těrlicko, v okrese Karviná, kraj Moravskoslezský. Ve zbývajících třech směrech od obce se rozkládají lesní porosty a zvedají se nevelké vrcholky kopců Těšínské pahorkatiny. Severovýchodním směrem od obce se nachází město Karviná, východním směrem leží město Český Těšín a jihozápadním směrem se rozkládá vodní plocha přehradní nádrže Žermanice. Obec Těrlicko tvoří tři části, které byly před výstavbou přehrady samostatnými obcemi. Jedná se o část – Horní Těrlicko, Dolní Těrlicko a Hradiště. Rozloha obce činí celkem 24,4 km².

Mapa 1: Současné územní vymezení obce Těrlicko

Zdroj: vdp.cuzk.cz.2017

Území obce je charakteristické jazykově smíšeným obyvatelstvem – polsky a česky hovořícím, což bylo historicky důvodem mnoha sporů o toto území mezi československým a polským státem. Podle posledního Sčítání lidu, domů a bytů v roce

4.1 Těšínské Slezsko

Obec Těrlicko se nachází na území Těšínského Slezska v Moravskoslezském kraji. Těšínské Slezsko leží v pohraniční oblasti severovýchodní části Severní Moravy a Slezska. Z historického hlediska můžeme hranice Těšínského Slezska definovat jako území, které na západě sleduje tok řeky Ostravice oddělující Těšínské Slezsko od Moravy. Na jihu od vrcholů „Bílý kříž“ a „Sulov“, přes vrch „Velký Polom“ a Jablunkovský průsmyk, odděluje Těšínské Slezsko od Slovenska hraniční hřeben Moravskoslezských Beskyd. Zemská hranice dále na východ míjí hraniční horu „Gírová“ a pokračuje po hřebeni Slezských Beskyd s nejvyššími vrcholy „Baraní hora“ a „Klimčok“ k městu Bílsku. Hranice dále pokračuje po řece Bílé až po její ústí do řeky Visly. Zde hranice odděluje Těšínské Slezsko od Polska. Severní hranice vede z větší části podél řeky Visly a Olzy až k jejímu ústí do řeky Odry a odděluje Těšínské Slezsko od ostatního Slezska.

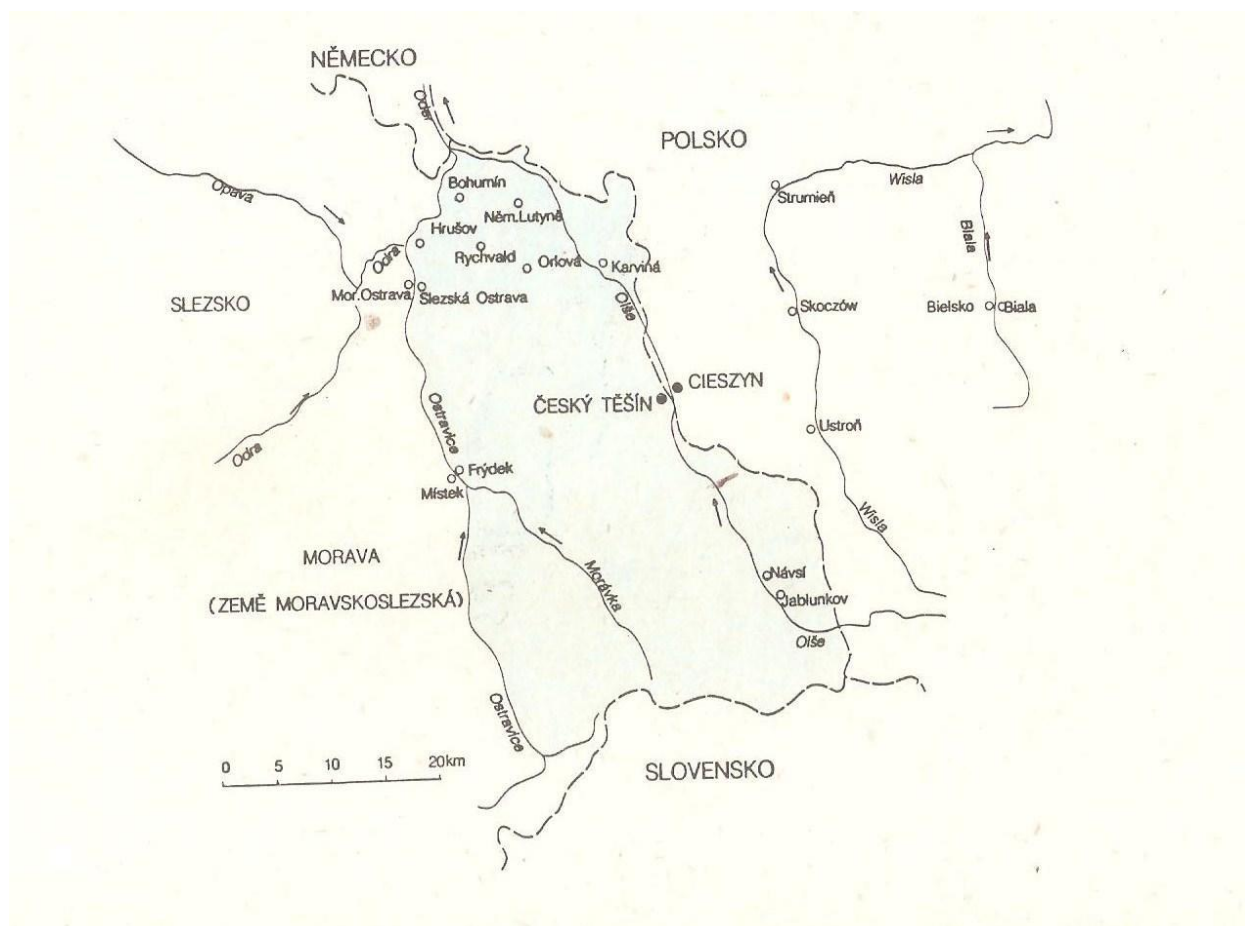
Z geografického hlediska mělo toto území čtvercový tvar o rozloze více jak 2 300 km². Od roku 1920 je rozděleno do dvou států - na polské Těšínsko o rozloze 1005 km² a české Těšínsko o rozloze 120 km².

4.2 Osídlování Těšínského Slezska

Česká část Těšínského Slezska nebyla pro osídlování právě příznivá. Z geomorfologického hlediska se jednalo o dosti členité území, z větší části zalesněné a s nekvalitní bonitou půdy. Proto zde nevznikaly osady, ale osídlení určoval komunikační význam regionu, protože toto území bylo spojnicí severu s jihem – Moravská brána, či spojnicí Pováží a Poodří – Jablunkovský průsmyk. Nejedná se tedy o kontinuitu osídlení, která je známá z jiných oblastí našeho státu, kde vhodné klimatické podmínky a kvalita půdy vedly ke vzniku početných osad. Na základě archeologických nálezů byla značná část Těšínska osídlována až v průběhu 13. století v souvislosti s velkou kolonizací. Druhá vlna kolonizace, tzv. Valašská kolonizace, proběhla v průběhu 17. a 18. století a rozšířila osídlení Těšínska až do nitra beskydských hor. Osídlenci z Valašska, kterým již byla známa výhodnost bezcenných horských lesů pro využití k pastevectví, rozšiřovali tzv. valašské pastevectví. Rozhodujícím faktorem vývoje a rozmístění obyvatel Těšínska se stala industrializace v 50. a 60. letech 19. století.

Nabídka pracovních příležitostí v dolech a hutích na Karvinsku a Třinecku přilákala množství obyvatel za lepší obživou. Při prvním sčítání lidu v roce 1869 Těšínsko vykazovalo 13 733 obyvatel. S hustotou zalidnění ve výši 9,5 obyvatel/1 km² se Těšínsko zařadilo mezi nejhustěji obydlené kraje českých zemí.

Mapa 3: Československá část Těšínska v letech 1920 – 1938

Zdroj: Nástin dějin Těšínska

5. Historie vzniku obce Těrlicko

Obec Těrlicko je považována za nejstarší obec na Těšínsku, neboť první doložená písemná zmínka pochází z roku 1229 v povolení benediktýnskému klášteru v soupisu desátek:

„Řehoř biskup, sluha sluhův, synům v Boze otce milým Luitfridovi opatovi a všem bratřím kláštera Tyneckého potvrzujeme klášter s veškerým příslušenstvím, se všemi, kostely, desátky, brtmi, hospodami, myslivostí, lovením ryb: dědiny Orlowa, Dubrawa, Koczobenc, Cierlitzko, větší Gorzice, Uchilsko, Ostrawa, Wierzbica, Zablocie, Zukov, Lacbanty, Golkowice; ...“(Prasek, 1974).

Mniši tohoto kláštera tehdy přiváděli na území výše uvedených obcí zemědělské osadníky, kteří se zabývali chovem ovcí a pěstováním lnu. V souvislosti s biskupskými statky se objevuje v písemnostech i první zmínka o obci Hradiště, která se stala v roce 1975 součástí obce Těrlicko. V písemnostech z roku 1429 jsou zmínky o pobytu husitských vojsk v Těrlicku.

Podobně jako většina okolních obcí tak i obec Těrlicko měnila často své majitele. V roce 1440 se obec stala součástí skočovského panství, jehož držitelem byla kněžna Eufemie a následně její syn Přemysl II. Těšínský z rodu Piastovců. Dalšími majiteli byli Machník Kornic z Těrlicka (od 1454), Mikuláš House z Těrlicka (od 1466) či Kryštof z Pruchné (od 1470). V rozmezí let 1626 až 1627 vpadla do Slezska dánská vojska. Ani obec Těrlicko nezůstala tohoto vpádu uchráněna. Dánové zde přezimovali a do obce přitáhli mor, kterému podlehl desítky místních obyvatel. V letech 1647 až 1648 Těrlicko pro změnu čelilo nájezdům a drancování švédských vojsk. V roce 1705 byla postavena nová dřevěná školní budova v údolí řeky Stonávky a v roce 1720 první obytná zděná budova z pálené cihly. V roce 1731 přešlo Horní Těrlicko i Dolní Těrlicko do majetku rodu Larischů, kteří jej drželi až do roku 1926. Stali se tak posledními šlechtickými majiteli obce. Roku 1850 se datuje vznik první evangelické školy v Horním Těrlicku, v roce 1863 byla obec opět rozdělena na Horní (Ober Tierlitzko) a Dolní (Nieder Tierlitzko) Těrlicko. V roce 1907 byl založen Dělnický dům a o rok později ochotnická požární jednotka. Česká škola byla postavena v roce 1920. Po první světové válce a rozpadu Rakouska-Uherska se Těrlicko stalo součástí sporného území Těšínska, o které

usilovalo nově vzniklé Československo a Polsko. Na velvyslanecké konferenci ve Spa 28. července 1920 bylo Těšínsko rozděleno mezi obě země a obec Těrlicko připadla do jeho československé části. V předvečer druhé světové války byla v říjnu 1938 československá část Těšínska opět anektována polským vojskem, které však po roce vystřídalo vojsko německé. Tehdy už byla druhá světová válka v plném proudu. Těrlicko bylo v letech 1939 až 1945 přičleněno přímo k Německu, jako součást kraje Oberschlesien. Obec byla osvobozena Rudou armádou 3. května 1945.

Vývoj Těrlicka po druhé světové válce, už opět jako součásti Československa, znamenal nejprve poválečnou obnovu, aby nedlouho poté musela velká část Horního Těrlicka a Dolního Těrlicka ustoupit nově plánované přehradní nádrži Těrlicko, budované v letech 1955 až 1962.

5.1 Název obce

Původ názvu obce Těrlicko je pravděpodobně odvozen od slova "cierlice", což bylo náradí, které se používalo k česání lnu. Podle jiného výkladu je obec pojmenována podle řeky Stonávky, na které obec leží. Řeka byla v 15. století údajně nazývána Cierla, Cierlava.

Z publikací „Pamětní kniha obce Horní Těrlicko“, „Monografia Cierlicka“ a „Těrlicko 1229-1979“ byly zaznamenány všechny možné varianty názvu obce Těrlicko. Název obce procházel v průběhu století značnými změnami. Možno říct, že se změnou majitele panství a pozemků se měnil i název obce.

Tabulka 1: Varianty názvu obce Těrlicko

Rok	Těrlicko 1229-1979	Pamětní kniha obce Horního Těrlicka	Monografia Cierlicka
1229	Cierlitzko	Cierlitzko	Cierlitzko
1268	Sierliczko	Sierliczko	-
1430	Tczirla	„farář z Tezirle“	-
1440	Czirlaw	Cierlau	Czirlaw
1447	Cierlitzko	-	-
1454	-	Cierle	-
1458	-	Cierlitzko	-

1466	-	Tierliczko	-
1467	-	Czzrliczko	-
1473	Čerličko	-	Cierlicko
1498	-	Tierliczko	-
1523	Tierlitzko	-	-
1545	Těrlicko	-	-
1652	Czerlisko	-	-
1679	Czerlitzko	-	-
1736	Tierlitzko	-	-
1920-1921	-	Trlicko, Trličko	-

Zdroj: publikace, vlastní zpracování

5.2 Demografické údaje o obci

Podle údajů z Českého statistického úřadu žije v obci k 1. lednu 2017 celkem 4 420 obyvatel, z toho 2 183 mužů a 2 237 žen s věkovým průměrem 43,2 let. Pokud bychom sledovali vývoj v počtu obyvatel v období 2013 – 2017, můžeme konstatovat, že se zvyšuje nejen počet obyvatel v obci, ale zároveň se zvyšuje i průměrný věk obyvatel, z čehož vyplývá, že obec stárne. Od roku 1880, ze kterého máme první údaje o sčítání občanů v obci, se počet obyvatel skoro zčtyřnásobil.

Tabulka 2: Počet obyvatel v obci Těrlicko v letech 2012-2016

Rok	Muži	Ženy	Celkem obyvatel	Průměrný věk
2012	2108	2189	4 297	42,4
2013	2103	2192	4 295	42,7
2014	2103	2211	4 334	42,9
2015	2123	2255	4 372	43,2
2016	2183	2237	4 420	43,2

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.3 Identifikační údaje obce

Status	Obec
LAU (obec)	CZ0803 599158
Kraj (NUTS 3)	Moravskoslezský
Okres (LAU 1)	Karviná (CZ0803)
Obec s rozšířenou působností a pověřená obec	Havířov
Historická země	Slezsko
Katastrální výměra	24,65 km ²
Zeměpisné souřadnice	49°45'6" s. š., 18°28'59" v. d.
Počet obyvatel	4420 (2017)
Nadmořská výška	300m n. m.
PSC	735 42
Základní sídelní jednotky	9
Části obce	3
Katastrální území	3
Adresa obecního úřadu	Májová 474/16 735 42 Těrlicko
Starosta	Bc. Martin Polášek
Prapor obce	
Znak obce	

Zdroj: portál veřejné správy, vlastní zpracování

6. Změny v osídlení obce Těrlicko

Výraznou změnu v osídlení obce znamenala výstavba vodního díla Těrlická přehrada. Myšlenka vybudovat přehradu, která bude zásobárnou užitkové vody pro zpracování uhlí, přišla od tehdejších vládních činitelů Československa v roce 1953. V době pětiletého plánu v letech 1949-1953 dostal Ostravský kraj za úkol „být ocelovým srdcem republiky“. Tepem toho srdce se měla stát uhelná oblast Karvinska a Ostravska, která měla zajišťovat ocelovému srdci „krev“ – uhlí. Z tohoto důvodu byla plánována výstavba nových důlních šachet na Ostravsku a Karvinsku, které pro těžbu uhlí potřebovaly dostatek užitkové vody. Tvořit zásobu vody pouze v období dešťů a tání sněhu bylo nedostačující, a proto byly hledány jiné možnosti. Novým východiskem byla výstavba vodního díla na řece Stonávce v Horním Těrlicku a Dolním Těrlicku. Budoucí přehradní nádrž měla zajišťovat tyto úkoly:

1. Zásobovat Třinecké železářny, Důl Dukla a Důl 9. května provozní vodou.
2. Povodňová ochrana níže ležícího území.
3. Rekreační využití (Šimek, 1987)

Rozhodnutí vybudovat přehradu bylo pro obec Těrlicko významným mezníkem v historii obce. Měla totiž vyrůst v místech, kde se rozkládalo „staré“ Těrlicko, to mělo být nahrazeno přehradou a v jejím okolí mělo vyrůst Těrlicko „nové“. Přehrada změnila tvář krajiny, rozložení i velikost půdního fondu, způsob hospodaření, urbanistický charakter obce, ale i myšlení lidí. Tehdejší vedení Místního národního výboru v Těrlicku obdrželo od Krajského národního výboru v Ostravě nařízení svolat veřejnou schůzi občanů, kterým bude oznámen záměr výstavby nádrže s přehradou na řece Stonávce na území Horního Těrlicka a Dolního Těrlicka.

Veřejná schůze byla svolána do Dělnického domu v Horním Těrlicku. Za krajský národní výbor se dostavil Dr. Vlk, který před naplněným sálem do posledního místa podal vysvětlení v tom smyslu, že výstavba přehrady je určena vládou pro zajištění vody pro průmyslové závody jako jsou šachty, železářny a další podniky, které pro svoji činnost potřebují dostatek užitkové vody.

Občané rozhodnutí o výstavbě vodního díla nesli velmi těžce. Představa, že přijdou o své domovy, o svůj majetek, který budovali po celé generace, byla pro většinu obyvatel nepřijatelná. Mínění samotných občanů však nebylo podstatné.

Dalším úkolem pro radu místního národního výboru bylo předložit krajskému výboru přehled nejen o tom kolik rodin nutno přestěhovat z důvodu výstavby vodního díla, kolik bytů bude nutno postavit pro náhradní ubytování, ale zároveň najít náhradní místo pro novou výstavbu rodinných a obytných domů, ale i pro náhradní občanskou vybavenost.

Na základě tohoto požadavku bylo provedeno místní šetření a rada národního výboru předala krajskému výboru požadavek na výstavbu 150 bytových jednotek, lékařského střediska, pošty, kulturního domu, školy, pohostinství, požární zbrojnice, holičství a kadeřnictví, komunálního hřbitova. Dalším požadavkem bylo postavit rodinné domky pro ty, kteří si nebudou moci postavit rodinný dům sami a zajistit parcelaci pro individuální výstavbu rodinných domů.

Zástupci Místního národního výboru v Těrlicku při jednání s Krajským národním výborem v Ostravě museli tvrdě bojovat za své požadavky, protože se báli vylidnění obce, což by mohlo následně vést k zániku obce.

6.1 Výstavba přehrady v průběhu let 1955 – 1964

V pamětní knize kronikář rok 1955 popisuje takto: *“Započetím přípravných prací na stavbě vodní přehrady v naší obci vyvstalo mnoho nových problémů pro MNV. Ještě více se zvýšila bytová tíseň, noví lidé jako dělníci při stavbě potřebují ubytování, nábor pracovníků z místních zdrojů, výkupy domů a přesídlení jejich obyvatel, určení zastavovacího obvodu obce a tím i současný zákaz stavby rodinných domků rozptýleně, to vše vyvolávalo mezi občany nespokojenost, rozruch a neklid. Nepřáli stavbě přehrady a stále-i pak, když již se stavěla, šířili zprávy a pochybnosti, že přehrada bude. Leckterý si dělal naději, že mezinárodní události a třeba i válka zabrání nebo přeruší výstavbu.”*

Úřední jednání mezi MNV Těrlicko a Krajským národním výborem v Ostravě pokračovala. Bylo nutné definitivně určit, které veřejné budovy a zařízení se budou stavět, a najít místo pro náhradní sídliště, které bude společné jak pro Horní Těrlicko,

tak i pro Dolní Těrlicko. Vzhledem k tomu, že Dolní Těrlicko mělo být výstavbou přehrady dotčeno ve větším rozsahu, nastala nutnost připojit Dolní Těrlicko k Hornímu Těrlicku s tím, že vznikne nová obec se společným názvem Těrlicko. Ani toto rozhodnutí se neseťkalo s pochopením občanů.

Rok 1956

Začátkem roku 1956 se započalo se stavbou úchytné hráze a propustí na jižní části budoucí přehrady. Stavební práce prováděla stavební firma Ingstav z Brna. Technickým vedením stavby a zároveň jejím investorem bylo pověřeno Vodohospodářské rozvojové a investiční středisko s pobočkou v Ostravě, zodpovědnými osobami byli Ing. F. Chlup a Ing. V. Benda (Kubíková, 1982). V blízkosti staveniště úchytné hráze byl postaven obytný dům pro zaměstnance stavby. Na budoucí ploše sídliště byly vybudovány dva jednopodlažní činžovní domy pro 8 rodin, které bydlely v blízkosti výstavby úchytné hráze. V tomto roce bylo vykoupeno celkem 22 rodinných domů. Vykoupeným majitelům domů, kteří si chtěli postavit nový dům, byla dána možnost odkoupit si materiál z vykoupeného domu za 1% z výkupní ceny. Této nabídky využilo 6 občanů. Ke konci roku byly započaty terénní úpravy pozemků pro stavbu náhradní silnice, která měla vést kolem přehrady (v projektu označena jako trasa E + F).

Rok 1957

Od počátku roku se pokračovalo s vykupováním domků, které se nacházely v zátopovém pásmu. Kronikář pan Kaštil uvádí: „*Prvním vykoupeným domkem byla hospodářská usedlost čís. 81 patřící Marii Mohylové, dceři někdejšího kováře Jana Skoče, v blízkosti stavbě příští úchytné hráze přehradní*“. Během roku pak bylo vykoupeno dalších 12 domků. Majitelé si zakoupili náhradní domky v jiných obcích a někteří přikročili ke stavbě v místech určených pro příští těrlické sídliště.

Rok 1958

Tento rok můžeme označit jako rok výstavby nového sídliště. Veškeré stavby byly usměrňovány zastavovacím plánem a to do soustředěné výstavby. Dřívější způsob rozptýlené selské zástavby obce již nevyhovoval současným požadavkům moderní doby, neboť při roztržitosti staveb by občané nemohli využívat výhod nově vybudovaných

kanalizačních a vodovodních řadů, cest či možnosti kulturního a společenského života v obci.

V tomto roce se začalo s výstavbou náhradních rodinných domků pro 16 občanů a 180 bytových jednotek pro občany, kteří neměli možnost si postavit své domy svépomocí. Stavby prováděl národní podnik Pozemní stavby Opava. Z důvodu nedostatku pracovních sil i stavebního materiálu nebyl harmonogram bytové výstavby dodržován. Bytová výstavba zaostávala o 2 roky za výstavbou přehrady, což způsobovalo velkou nevoli občanů. Občané kritizovali nevhodné využívání stavebního materiálu při výstavbě domů, poukazovali na škody, které byly páčány výstavbou nejen na jejich majetku, ale i na obecním majetku.

V průběhu celého roku zástupci MNV vedli složitá jednání se zástupci KNV, s generálním investorem výstavby sídliště i s Krajským výborem KSČ, na kterých požadovali navýšení školních tříd, stavbu družiny, kulturního domu se 2 sály a další objekty občanské vybavenosti. Požadavky vycházely z potřeby zajistit takový rozsah staveb, zařízení a služeb, které byly stavbou přehrady zrušeny. Původní zastavovací plán nové výstavby byl často pozměňován.

Rok 1959

V lednu tohoto roku se do nových obecních bytů na sídlišti stěhovali první nájemníci. Jednalo se o 10 rodin, které vybrala „Stavební správa vodní přehrady“. Do konce roku podle plánu mělo být do užívání předáno dalších 28 bytů. Nově postavené domy a byty postupně přebíral MNV od generálního investora do své správy a majetku a osídloval svými občany. V pamětní knize se můžeme dočíst: *„Již od počátku však byly stížnosti na mnohé stavební nedostatky (voda ve sklepích, špatné komíny a topení a jiné)“*. Že tyto stížnosti občanů byly oprávněné, dokládá další zápis kronikáře: *„2. dubna připraveno dalších 10 bytů v sídlišti k nastěhování. Nastěhování však má podmínku, že nebude používáno po dobu 3 měsíců v bytech záchodů a koupelen, protože kanalizace ze sídliště není dosud zapojena na postavenou čistící stanici“*.

Rovněž pokračovalo vykupování budov a pozemků, které byly určeny k demolici. Cena za stavební pozemek byla stanovena ve výši 5,- Kč za m², ostatní pozemky byly ohodnoceny na 0,80 Kčs za m². Tato částka byla později snížena na 0,28-035 Kčs. Dne

28. prosince 1959 byla dokončena výstavba úchytné hráze přehrady a předána vlastníkovi, kterým se stal „Krajský odbor vodních toků a meliorací“.

Pro zlepšení kvality služeb pro občany byly místním národním výborem zřízeny „Drobné služby“ které občanům zajišťovaly pomocné služby i opravy v oboru stolař, instalatér, zámečnick, elektrikář či zedník. Služby občanům byly zpoplatněny a za vybranou částku, která v roce založení Drobných služeb činila 10 000,-Kčs, byly provedeny opravy místních komunikací.

Rok 1960

V rámci reorganizace krajů a okresů zaniká okres Českotěšínský a obec Těrlicko byla nově zařazena pod okres Karviná. Tato změna se nesetkala u občanů s pochopením a vyvolala vlnu kritiky. Občané poukazovali na velkou vzdálenost od obce, špatné autobusové spojení, špatný stav silnic a v neposlední řadě i na roztříštěnost a vzhled města Karviné.

V tomto roce bylo zbouráno dalších 31 rodinných domů, postaveno 10 činžovních domů po 6 bytech a 23 rodinných domů. Tyto rodinné domy byly zájemcům odprodávány za 82 000,-Kčs. V květnu tohoto roku byla dokončena úchytná hráz, která byla započata v květnu 1956. Úkolem úchytné hráze bylo vyrovnávat vodní poměry na konci vzduť vodní hladiny u hlavní hráze. Svými parametry úchytná hráz by měla zachytit až 845 000 m³ vody.

Rok 1961

V tomto roce Okresní národní výbor vydává „Dokument cestovního ruchu“ pro období let 1961-1965. Tento dokument určoval, které podniky a průmyslové závody budou mít povinnost zajistit si investice pro vybudování ubytoven, nocleháren a rekreačních zařízení kolem Těrlické přehrady. Tyto stavby měly v budoucnu sloužit pro rekreaci „pracujícího lidu“ z okresu Karviná. Tento dokument rovněž počítal s výstavbou soukromých chat v blízkosti vodního díla, neboť se předpokládalo, že Těrlická přehrada přiláká větší počet obyvatel využívajících možnosti rekreace.

Rok 1961 byl ve znamení celostátního Sčítání lidí bytů a domů. Získat podklady bylo pro sčítací komise komplikované z důvodu demolice 180 domů a přesídlování jejich obyvatel ze zatopeného území. V Pamětní kronice byly zapsány tyto údaje:

Výsledky sčítání z roku 1961:

Počet obyvatel:

1 780 obyvatel z toho:

826 mužů

918 žen

Počet budov dle druhu:

297 rodinných domů

30 zemědělských usedlostí

33 činžovních domů

1 dětský domov

Podle počtu bytů:

225 domů 1 bytem

97 domů s 2 byty

7 domů s 3 byty

13 domů se 7 byty

10 domů s 6 byty

Činžovní domy se čtyřmi a šesti byty byly postaveny pro ubytování „vysídlenců“ ze zátopové oblasti přehrady a předány do vlastnictví Místního národního výboru Těrlicko.

Rok 1962

Tento rok byl pro občany Těrlicka dalším mezníkem ve vývoji obce. Dne 31. prosince 1961 byly dokončeny veškeré stavební práce na přehradě a stavební podnik Ingstav Brno předal vodní dílo „Těrlická přehrada“ k užívání a bylo tak možné zajistit napouštění vodního díla vodou.

Téhož roku v obci proběhla poslední etapa demolic veřejných budov, mezi které patřil dům osvětové besedy (dříve Dělnický dům), spořitelny a farní budovy. Poslední budovou, která musela přehradě ustoupit, byl barokní katolický kostel stojící ve středu „staré obce“. Dne 30. května 1962 v 15.00 hod. byl za přítomnosti široké veřejnosti, nejen z obce, ale i z blízkého okolí, proveden odstřel katolického kostela.

Vydatné deště během jarních měsíců způsobily, že během měsíce května se přehrada naplnila. V Pamětní knize kronikář uvádí: „ 14. června se objevila první přehradní vlašťovka – první plachetní loďka na vodě přehrady. Samozřejmě že to vyvolalo velký zájem u Těrličanů, kteří pomalu přicházejí přehradě na chuť a začínají být na ni pyšní, zvláště když uviděli ta procesí z Havířova a okolí, to množství lidí, kteří o nedělích i ve všední dny směřovali k vodě – k přehradě“. Pro zlepšení propagace Těrlické přehrady přispělo zavedení nedělních mimořádných spojů za zlevněné jízdné z okolních měst, jako je Havířov, Český Těšín či Karviná.

Rok 1963

Přestože stavba přehrady byla ukončena a předána do užívání 31. prosince 1962, oficiální předání stavebního podniku Ingstav Brno a převzetí odborem vodního hospodářství Krajského národního výboru v Ostravě proběhlo slavnostním způsobem v nové restauraci na náměstí v Těrlicku až 14. listopadu 1963. Důvodem bylo dokončení výstavby zásobní nádrže včetně přívodního potrubí v místní části zvané „Kostelec“. Jednalo se o samostatnou investici sloužící pro Třinecké železářny. Přehrada začala plnit svou funkci – funkci zásobárny užitkové vody pro doly a hutě a funkci rekreační.

Rok 1964

Dalším mezníkem v historii obce byl rok 1964, který přinesl definitivní sloučení Horního Těrlicka a Dolního Těrlicka v jednu samostatnou obec pod názvem „Těrlicko“. Stalo se tak dne 12. března 1964. Hlavním důvodem sloučení dvou samostatných obcí byla výstavba přehrady, která z větší části zasahovala do katastru Dolního Těrlicka. Stavbou přehrady se snížil počet obyvatel Dolního Těrlicka z 840 na 398, počet domů ze 153 na 94. Podle zápisů v Pamětní knize obce Těrlicko bylo celkem vykoupeno a zbouráno 59 domů a z toho 442 obyvatel odešlo do jiných obcí.

Až dosud jsem psala o jedné etapě Těrlicka – o „starém Těrlicku“. Rok 1962 je pomyslným zakončením této etapy starého Těrlicka, kdy zaniká „staré“ a vzniká „nové“. Dokončením výstavby přehrady začala na novém území obce další éra osídlování. Mění se celkový vzhled a uspořádání sídla. Původní rozptýlená selská zástavba je nahrazena zástavbou dle zastavovacího plánu z roku 1956, který je součástí stavební dokumentace vodního díla Těrlická přehrada. Nový směr zástavby je označován jako smíšená obytná. Tradiční zemědělsko-výborní funkce přechází na funkci rezidenční a rekreační.

Mapa 4: Území obce Těrlicko po vybudování přehrady

Zdroj: mapy.cz.

6.2 Rozvoj nové obce po výstavbě přehrady

Výstavba Těrlické přehrady byla ukončena a slavnostně předána, ale budování nového Těrlicka nebylo zdaleka ukončeno. Nadále pokračovala výstavba nových rodinných domů, soukromých rekreačních chat, staveb občanské vybavenosti i zařízení pro uspokojování potřeb návštěvníků a rekreatantů okolo Těrlické přehrady.

V roce 1967 byla Místním národním výborem v Těrlicku zřízena organizace „Správa rekreační oblasti a místních služeb“ (dále jen "SROMS"), která měla na starost celou oblast kolem Těrlické přehrady, jak po stránce rozvojové, tak po stránce finanční.

Pro zkvalitnění rekreačního využití Těrlické přehrady podnikly a organizacemi na základě schváleného „Dokumentu cestovního ruchu“ v sedmdesátých letech podle zápisu v obecní kronice vybudovaly a zajistily:

Spotřební družstvo Jednota-Jednošć:

- výletní restauraci se stravováním a ubytováním s kapacitou 45 lůžek
- srubový tábor v blízkosti výletní restaurace s kapacitou 50 lůžek
- stánky s občerstvením

Důl Prezident Gottwald v Horní Suché:

- 20 rodinných chat s 80 lůžky
- 1 středisko vodních her – půjčovna loděk a sportovního nářadí

Třinecké železářny:

- 14 rodinných chat s 80 lůžky

Důl ČSA v Karviné:

- 1 chatu – klubovnu
- 1 půjčovnu loděk a sportovního zařízení

Komunální hospodářství v Českém Těšíně:

- 5 chat s 20 lůžky
- 1 půjčovnu loděk a člunů

Místní národní výbor v Těrlicku:

- výstavbu parkoviště motorových vozidel
- výstavbu loděnice
- nákup loděk

- výstavbu veřejných záchodů
- noclehárnu s kapacitou 30 lůžek

Jak uvádí Kubíková ve svém článku z roku 1982: „V rekreační oblasti se nalézá šest chatových osad, ve kterých je celkem 157 chat. V blízkém okolí vodního díla bylo také postaveno 21 podnikových rekreačních středisek a chatová osada, patřící SROMSu a Jednotě-Jednošć. Dále je v současném období u Těrlické přehrady vybudováno 10 pláží. Pro stanování a táboření je vymezeno 5 soustředěných tábořišť, z nichž tři se nalézají v bezprostřední blízkosti pláží a společně ještě s občerstvovacími stánky (bufety) vytvářejí tzv. místa soustředěné rekreace.“

V roce 1991 byl na Těrlické přehradě jako první v České republice vybudován elektrický vodní vleč. Jízda na vodních lyžích za motorovým člunem byla nahrazena elektrickým vlečkem, který umožňuje jízdu většímu počtu lidí. Místo člunu má elektrický vleč nainstalovány 4 sloupy s přesměrovacími kladkami, z nichž jedna je poháněná elektromotorem. Jednotlivé kladky jsou propojeny ocelovými lany. Od května do září mohou návštěvníci přehrady spojit příjemný relax s originální letní zábavou. Toto místo je hojně využíváno nejen místními občany či občany přilehlých měst, ale i zahraničními návštěvníky, a to převážně z Polska a Slovenska.

Obr. 1: Elektrický vodní vleč na Těrlické přehradě

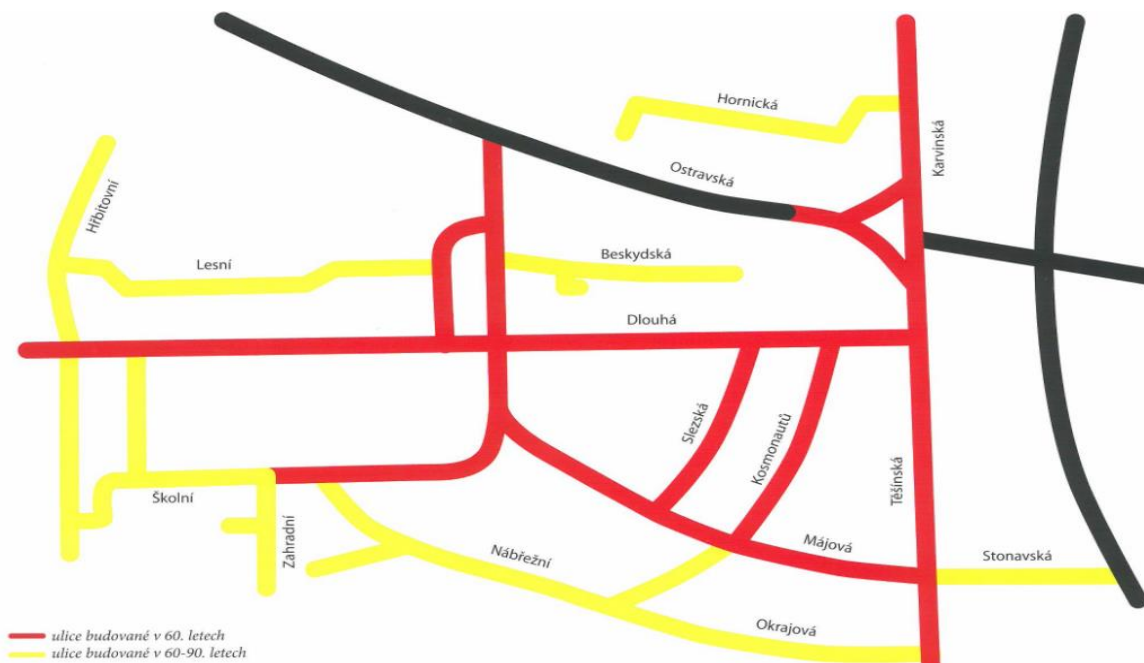
Zdroj: vlastní zpracování

6.3 Výstavba nových ulic

V roce 1965 dochází k výstavbě nových ulic, které se napojují k náměstí. Jedná se o ulice – Školní, Zahradní, Nábřežní, Okrajovou a Stonavskou. Především ulice Stonavská poskytla nová stavební místa pro občany z okolních obcí, kteří byli postiženi důlní činností Ostravsko-Karvinských dolů. Začátkem 70. let jsou vybudovány ulice Beskydská, Lesní a Hřbitovní. Koncem 80. let je dokončena ulice Kostelní a Hornická. Po roce 2000 vlivem nové výstavby rodinných domů pak vznikají nové ulice s názvem Cílová, Zátíší, Na Paloučku a Krajní.

Občané Dolního Těrlicka z pravého břehu Těrlické přehrady začali stavět své domy především na ulici Těrlické, Rybářské a Chatové, následně na ulici Zelené a Dlážděné. Ulice Modřínová, Javorová, Březová a Šípková vznikaly v průběhu 60. let. Na pravém břehu Těrlické přehrady zaniklo pouze 6 z celkového počtu 60 zatopených rodinných domů v části obce Dolní Těrlicko. K původním domům starousedlíků na ulici Rekreační a ulice U Hráže přibýly rekreační chaty, které dnes tvoří celé chatové osady. V současné době dochází k výstavbě nové lokality rodinných domů pod ulicí Rybářskou, a proto zde byla vybudována nová ulice Krajní.

Mapa 5: Výstavba nových ulic v centru obce na „novém sídlišti“

Zdroj: publikace Ladislava Chroboczka

6.4 Občanská vybavenost

Současně s výstavbou rodinných a obytných domů na „novém sídlišti“ probíhala také výstavba objektů občanské vybavenosti. Na nově vybudovaném náměstí byly soustředěny obchody tehdejšího Spotřebního družstva Jednoty-Jedność, holičství, objekt pošty, spořitelny, zdravotního střediska pro děti a mládež, ordinace obvodního lékaře a zubaře. V 1. patře těchto domů se nacházely i bytové prostory. Dominantou náměstí se stala budova místního národního výboru s restaurací. Naproti přes náměstí byl postaven kulturní dům, ve kterém se v současné době nachází knihovna, kino, svatební obřadní síň a multifunkční společenský sál.

Mezi další významné stavby, které vznikly v 60. letech, byla budova požární zbrojnice, garáže Správy rekreačních oblastí a místních služeb (SROMS), nové fotbalové hřiště na místě starého dvora a budova Sokolky, sloužící jako zázemí pro sportovní kluby a spolky. V první polovině 70. let bylo postaveno Nákupní středisko Spotřebního družstva Jednot-Jedność. V přízemí tohoto nákupního střediska se nacházela prodejna potravin a masa-uzenin. V 1. patře se nacházela prodejna obuvi, textilu a domácích potřeb včetně spotřebičů.

Náhradou za zatopený kostel Nejsvětější Trojice spolu s hřbitovem, byl vybudován nový obecní hřbitov s malou kapličkou, která byla v 80. letech zbourána a nahrazena moderní smuteční síní. Stavba nové mateřské školy na sídlišti v roce 1982 doplnila kapacitou stávající starou mateřskou školu v historické budově české školy z roku 1924.

Naproti tomu třelíčtí evangelíci zakoupili rodinný domek č. p. 177 v Horním Těrlicku, který po úpravách sloužil jako modlitebna s malou kancelář. Vzhledem k tomu, že se jednalo o malé prostory, kde se všichni účastníci bohoslužeb nevešli, zástupci evangelické církve požádali o povolení na stavbu kostela. Úřad pro věci církevní však souhlas ke stavbě sakrální stavby neudělil. Podle rozhodnutí úřadu byla stavba v rozporu s programem ateizace. Po dlouhých devíti letech od podané žádosti se však podařilo získat souhlas se stavbou modlitebny, ale s podmínkou, že stavba bude bez věže. Stavební práce byly zahájeny na jaře roku 1967 a v září 1967 se již konala slavnost posvěcení modlitebny.

Své místo v historii má i přístavba nové základní školy včetně dílen pro praktické vyučování, nová budova k základní škole na ulici Školní, která do konce roku 2016 sloužila jako družina či stavba Domu s malometrážními byty. Mezi nejnovější objekty občanské vybavenosti můžeme zařadit výstavbu lékárny na náměstí, multifunkční sportovní hřiště pod kulturním domem a budovu školní družiny při základní škole.

Díky nové etapě zástavby v obci po ukončení výstavby vodního díla se Těrlicko stalo poměrně zajímavou lokalitou pro nově příchozí obyvatele právě z důvodu široké nabídky občanské vybavenosti, dopravní infrastruktury a kvalitních inženýrských sítí se zajištěním komfortu bydlení v rekreační oblasti. Z důvodu vysokých nájmu v bytech, vlastníci rekreačních chat rekolaudují své objekty na objekty k celoročnímu užívání, čímž dochází k nárůstu počtu obyvatel s trvalým pobytem na území obce.

7. Empirická část

Cílem mé diplomové práce je zmapovat změny v osídlení v obci Těrlicko v důsledku výstavby přehrady na řece Stonávce v Moravskoslezském kraji. Události, které vedly k nucenému přesídlení celé obce na nové území, budou ověřovány prostřednictvím studia veřejných, osobních dokumentů, z kroniky obce a na základě skupinového rozhovoru (Focus Group) s pamětníky obce.

Pro účely diplomové práce jsem si stanovila následující hypotézy, které empirickým šetřením buď potvrdím, nebo vyvrátím:

H1) I přes výrazné životní změny příkoří, které výstavba přehrady lidem přinesla, více než 60 % původního obyvatelstva v obci zůstalo.

H2) Většina dotazovaných obyvatel Těrlicka se domnívá, že výstavbou přehrady obec ztratila svoji malebnost a změnilo se tradiční venkovské osídlení.

H3) Výstavba přehrady byla přínosem.

Teoretickou část práce jsem věnovala okruhům, které se k tématu osídlování obce z historického vývoje váží. Vymezila jsem pojem obec, sídlo, osídlení území a věnovala jsem se především těm událostem, které měly souvislost s historií, se zánikem „staré obce“ a vzniku „nové obce“ se stejným názvem Těrlicko.

Výzkumná část je zaměřena na hlubší porozumění zkoumaného období v kontextu osobních zkušeností konkrétních pamětníků. Oblastmi, které jsou předmětem výzkumu, jsou: existence dvou diametrálně odlišných obcí se stejným názvem, komplexní změna krajiny, osídlení i života obyvatel. Odpovědi respondentů výzkumu jsou cenným zdrojem informací vedoucích k lepšímu pochopení problematiky osídlování obce. Výstupy výzkumu budou sloužit jako podklad pro přípravu publikace k 790. výročí založení obce Těrlicko.

7.1 Metoda Focus Group

Jako metodu sběru dat jsem zvolila kvalitativní výzkum prostřednictvím techniky Focus Group. Focus Group je anglický termín, který můžeme přeložit jako skupinový rozhovor, sledovaná skupina či ohnisková skupina, neboť v rámci této výzkumné techniky je definováno zaměření diskuze neboli „ohnisko“ (David L.Morgan, 2002).

Focus Group bývá uváděna jako jedna z nejprogresivnějších kvalitativních metod pro získávání dat (Miovský, 2006). Jedná se o výzkumný nástroj pro získávání informací ke zvolenému tématu od skupin, které se vyznačují sdílenými zájmy nebo charakteristikami. Primárním cílem není testování hypotéz, ale informace o názorech respondentů. Prostřednictvím rozhovoru a diskuse se členy cílové skupiny získává i badatel-moderátor hlubší informace o daném tématu.

Vzhledem k tomu, že ideální počet účastníků pro fokusní skupinu je podle Morgana 10 členů (Morgan, 2002), jako reálný počet přítomných jsem si vybrala 8 respondentů, kterých se jakýmkoliv způsobem dotkla problematika nuceného vysídlení z důvodu výstavby přehrady. Dle Gavory (2010) se v tomto případě jedná o výběr záměrný.

Před provedením samotného výzkumu jsem si stanovila určité podmínky, podle kterých jsem vybrala a následně oslovila respondenty. Hlavním kritériem bylo vybrat respondenty, kterých se osobně dotýkala problematika vysídlení z důvodu výstavby vodního díla na řece Stonávce v obci Těrlicko.

Vzorek vybraných respondentů jsem nejdříve osobně navštívila v jejich domácím prostředí, abych zjistila, zda jsou ochotni se výzkumu zúčastnit a zda jejich zdravotní stav jim dovoluje se dostavit na setkání, protože se jedná většinou o seniory důchodového věku. Profily respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu, jsou pro přehlednost uvedeny v příloze 1.

7.2 Scénář Focus Group

Před konáním skupinového rozhovoru jsem si připravila scénář, kterým jsem vymezila základní rámec, ve kterém by měla probíhat diskuze k danému tématu. Otázky k tématu jsem zvolila tak, aby respondenti odpověděli na místě, jelikož pak by bylo obtížné až nereálné získat odpovědi zpětně. Pro zdárný průběh jsem si proto připravila otázky, které jsem rozdělila do 3 okruhů – zahřívací, tematické a zahřívací.

Scénář FG:

1. Představení moderátora, představení respondentů
2. Objasnění účelu a pravidel sezení FG
3. Hlavní výzkumné otázky:

Zahřívací otázky:

- *Když se řekne „staré Těrlicko“, co se Vám vybaví před očima?*
- *Co bylo dominantou „starého Těrlicka“?*
- *Jak vy osobně, jako děti, jste tehdy vnímali situaci spojenou s výstavbou přehrady?*

Tematické otázky:

- *Životní příběhy respondentů*
- *Z vyprávění Vašich rodičů a z Vaší osobní zkušenosti popište, jaké byly vztahy mezi těrličany, probíhaly nějaké názorové střety před výstavbou?*
- *Myslíte si, že z důvodu výstavby přehrady se více rodin odstěhovalo nebo zůstalo v obci? Jaké byly možnosti výběru, zda zůstat nebo odejít?*

Závěrečné otázky:

- *Myslíte si, že výstavba přehrady byla přínosem?*
- *Opravdu lidé přicházeli na chuť přehradě a byli na ní pyšní?*
- *Když porovnáte vzhled starého a nového Těrlicka, které pro Vás bylo hezčí, malebnější?*

4. Závěrečné shrnutí

5. Poděkování respondentům

6. Rozloučení

7.2.1 Průběh Focus Group

Focus Group se konala v pátek dne 27. října 2017 v 16.00 hod. v zasedací místnosti Kulturního domu v Těrlicku, protože se jedná o místo s bezbariérovým přístupem nejen do budovy, ale i do zasedací místnosti. Průběh sezení jsem na základě souhlasu respondentů zaznamenala na zvukový záznam - diktafon. Během rozhovoru jsem si zapisovala jen ty nejpodstatnější okamžiky, abych se mohla plně věnovat řízení Focus Group. Po skončení Focus Group jsem data ze záznamového zařízení převedla do písemné podoby.

Po příchodu respondentů, jsem každého z nich přivítala a usadila na židli a nabídla malé občerstvení. Následně, když byla sestava kompletní, začala jsem hovořit dle uvedeného scénáře – poděkovala jsem respondentům za jejich ochotu a vstřícnost se skupinového rozhovoru zúčastnit, objasnila jsem jim důvod sezení a seznámila je s pravidly této diskuze. Když jsem se zmínila, že sezení bude zaznamenáno na zvukový záznam, někteří respondenti projevíli nesouhlas. Po vysvětlení, že zvuková nahrávka bude sloužit jen pro mou osobní potřebu, jelikož nejsem schopna si všechny detaily hovoru písemně zaznamenat na místě samém, respondenti nakonec souhlasili s pořízením zvukového záznamu. Při dotazu, zda mohu fotografovat průběh sezení, jsem dostala zamítavou odpověď. Proti bylo 6 z 8 respondentů. Proto fotografie z konání Focus Group nebyly pořízeny.

Vzhledem k tomu, že se respondenti navzájem znají, proběhlo pouze formální představení. Ze scénáře, který jsem nastínila je patrné, že jsem kladené otázky rozdělila do 3 hlavních okruhů. Z důvodu přehlednosti a návaznosti proto bude tato kapitola rozdělena podle okruhů otázek.

7.2.2 Zahřívací otázky

Pro navození dobové atmosféry si zapůjčilo fotokroniku Místního národního výboru Těrlicko, která zachycuje období výstavby přehrady, záběry starého Těrlicka i nově budované obce.

Po prohlídce fotografií jsem přítomným položila otázku „*Když se řekne staré Těrlicko, co se Vám vybaví před očima?*“ Tato otázka měla respondenty přimět zavzpomínat na místa, kde prožili část svého života.

Respondent Vilém – *„všechna místa kde jsem strávil mládí, údolí, centrum obce, tam se odvíjel život“*

Respondent Helena – *„řeka, byla to, řeka a její okolí, když se nemuselo pomáhat, byla jsem u řeky, moc ráda jsem plavala, byla jsem tam pořád“*

Respondent Boleslav – *„příroda, rodný dům, rodiče jak hospodařili, aby něco měli, aby něčeho dosáhli“*

Respondent Bohumír – *„centrum obce, kde byly obchody, hospoda, škola, spořitelna, knihovna, pošta a kostel s farou“*

Respondent Marie - „*dům, kde jsem prožila dětství, řeka a okolní příroda, pro nás pro děti to byl ráj, co všechno jsme prožili, bylo to krásné, pořád jsme byli venku, domů jsme se šli jen najíst*“

Respondent Barbora – „*taky, barák, řeka, sousedé, údolí u řeky*“

Respondent Danuše – „*souhlasím s ostatními, vše co bylo řečeno, vidím centrum obce, tam se scházeli všichni, co byli z vesnice, a taky malebnou přírodu, louky, lesy, řeku*“.

Respondent Josef – „*vidím vesnici po levé a pravé straně řeky a na okrajích bohatě zalesněnou, vidím své dětství i přes tu dřinu na poli*“

Respondent Vilém - „*místo, kde jsem prožil mládí, malebné údolí, centrum obce kde se koncentrovali lidé, kde byli lidi, tam byl život*“

Když jsem položila otázku: „*Co bylo dominantou starého Těrlicka?*“ Všichni respondenti odpověděli shodně. Dominantou obce byl katolický kostel s farou. Když jsem se zeptala „*Proč?*“, bylo mi odpovězeno, že je to ze tří důvodů.

Prvním důvodem je to, že většina sakrálních staveb už svoji rozlohou a objemností vytváří dominantu všech návsi, obcí i měst. Dalším důvodem je to, že se jedná o stavbu, která jako jediná, která stála na území „starého Těrlicka“ byla zbourána, ale nebyla vystavěna na území „nového Těrlicka“. Většina věřících i dnes toto vnímá jako velké příkoří. Posledním důvodem je vzpomínka na odstřel katolického kostela. Pro většinu obyvatel, a nejen místních, to byl jeden z nejsmutnějších okamžiků spojený s výstavbou přehrady.

Při otázce „*Jak Vy osobně, jako děti, jste tehdy vnímali situaci spojenou s výstavbou přehrady?*“, se odpovědi respondentů rovněž nelišily. V době výstavby to byli ještě děti, které si neuvědomovali vážnost situace, která výstavbou přehrady nastala. Jak uvedl respondent Vilém: „*měl jsem třináct, neměl jsem pocit, že se mě to dotýká, bral jsem to tak - co bude, to bude, vždyť jsou tu rodiče, kteří to zařídí*“.

7.2.3 Tematické otázky

Pro lepší orientaci, co lidé prožívali, jak žili a jak řešili situaci spojenou se zajištěním nového bydlení, jsem požádala respondenty, aby se podělili o vzpomínky z té etapy svého života, která je spojena s výstavbou přehrady a stala se impulsem pro změnu osídlení vesnice.

Jako první se ujal slova **respondent Bohumír**, který uvedl, že v roce 1951 přijeli do Horního Těrlicka montéři z Ostravy a namontovali k mostu u kostela měřidlo na průtok vody v řece Stonávce. Měřicí zařízení obsluhovala paní Johana Hrabcová, která bydlela vedle mostu. Jejím úkolem bylo denně vyměňovat pásy, na kterých jehla namontována na rouru plováku značila průtok a stav vody ve Stonávce. Na základě tohoto měření bylo zjištěno, že průtok vody řekou Stonávky je dostatečný pro stavbu přehrady. Tím se vlastně obyvatelé vesnice dozvěděli o záměru postavit na řece Stonávce přehradu. Všichni však předpokládali, že se výstavba přehrady neuskuteční a pokud ano, tak v horizontu několika let, protože se jedná o velmi nákladnou investici a velký zásah do krajiny. Tento názor zastávali i jeho rodiče, kteří v roce 1952 začali s rekonstrukcí rodinného domu. Provedli výměnu oken, výměnu dveří a přistavili jeden pokoj. V roce 1953 však bylo občanům obce oznámeno, že vláda rozhodla o tom, že se na řece Stonávce, na území Horního Těrlicka a Dolního Těrlicka postaví vodní nádrž s přehradou. Jelikož jejich dům se nacházel v těsné blízkosti řeky, byl jejich dům zařazen do první vlny objektů určených k demolici. Jeho rodiče však nesouhlasili s výkupní cenou za dům, protože do odhadní ceny nebyly započítány náklady za nově provedenou rekonstrukci domu. Za to, že rodiče nepodepsali výkupní listinu na poprvé, byli zařazeni až do poslední vlny výkupu. Nový rodinný dům tak začali stavět až v roce 1958.

Cituji:: “Poslední tři měsíce před vystěhováním byly moc náročné, původní cesta, co vedla k domu, už byla rozbouraná, museli jsme chodit naokolo, nešla už elektřina, voda z přehrady se denně přibližovala k domu. Až v listopadu 1961 jsme se stěhovali do nového. A pak ještě celou zimu až do jara jsem s rodiči chodil rozebírat dům, kde jsme bydleli a hospodářskou budovu. A v květnu voda už zalila celou přehradu“.

Obr. 2: Rodný dům pana Bohumíra ve „starém Těrlicku“

Zdroj: soukromý archiv pana Ladislava Chroboczka

Obr. 3: Rodinný dům postavený rodiči pana Bohumíra v „novém Těrlicku“

Zdroj: vlastní zpracování

Respondent Boleslav uvedl, že jejich dům se nacházel na pravém břehu řeky Stonávky u silnice vedoucí směrem na Český Těšín. V jedné části domu bydlel děda s babičkou, rodiče a tři sourozenci. V druhé části se nacházel obchod, který měl v pronájmu Spotřební družstvo Jednota-Jedność Český Těšín. K domu patřila i velká zahrada, kde se pěstovala zelenina, brambory a vše, co bylo třeba k životu. V zadní části zahrady byly ovocné stromy, keře ostružin, angreštů, malin a taky vinná réva. Jako všichni ve vesnici, tak i oni měli menší hospodářství. Chovali krávy, prasata a drobné zvířectvo jako slepice, kachny a husy. Přebytky z hospodaření pak prodávali místním lidem.

Cituji: *„Zprávu o tom, že náš dům i ostatní přilehlé stavení patřící k domu podléhají demolici, nesli rodiče dost špatně. Především děda, který byl vášnivým včelařem a věděl, že do náhradní sídlištní zástavby nepřestěhuje, no spíše, nebude moct přestěhovat své milované včelstvo. Rodiče postavili dům na dnešní ulici Májové, do kterého jsme se v roce 1960 nastěhovali a moje sestra tam bydlí dodnes“.*

Obr. 4: Rodný dům pana Boleslava ve „starém Těrlicku“

Zdroj: soukromý archiv pana Ladislava Chroboczka

Obr. 5: Rodinný dům postavený rodiči pana Boleslava v „novém Těrlicku“

Zdroj: vlastní zpracování

Respondent Danuše než začala vyprávět, ukázala v kronice MNV fotografii původního domu, který musel její otec zbourat kvůli výstavbě nové křižovatky.

Cituji: „Do roku 1951 jsme bydleli v Karviné. V roce 1949 rodiče koupili od příbuzných pozemek v Těrlicku a ve stejném roce začali i stavět rodinný dům. Pozemek se nacházel u hlavní silnice ve směru Ostrava-Český Těšín (dnes naproti pekařství u Slivků). V září 1951 jsme se, rodiče, já a moje setra Věra, nastěhovali do nově postaveného domu a spokojeně si užívali nejen prostornou vilu, ale i přilehlou zahradu, kde byly vysázeny ovocné stromy. V roce 1957 bylo otci oznámeno pracovníky Krajského národního výboru v Ostravě, že z důvodu výstavby přehrady musí dům i pozemek uvolnit plánované výstavbě nové křižovatky ve směru Karviná-Ostrava-Český Těšín. Část původní komunikace ve směru Ostrava-Český Těšín totiž vedla přes most, který měl být zatopen. Bylo to hrozné, po šesti letech se znovu stěhovat. Rodiče nevěděli, co budou dělat. Nechtěli tu už bydlet, ale neměli jsme kam jít. Otcí se podařilo přemluvit naše sousedy, kteří rodičům odprodali kus své zahrady, abychom si mohli postavit. Pozemek byl vzdálen od našeho původního domu necelých 300 m. Otcí se podařilo na šachtě odkoupit koleje a důlní vozíky, na kterých převážel stavební materiál z jednoho pozemku na druhý. To, co stavěl skoro 3 roky, musel vlastními silami rozebrat, převést a znovu postavit.

Protože jsme ztratili střechu nad hlavou, Místní národní výbor v Těrlicku nám přidělil obecní byt v činžovním domě (dnešní obytný dům č.p.385), ve kterém jsme bydleli do roku 1960, než jsme se mohli nastěhovat zase do nového, a v tom bydlím dodnes“.

Obr. 6: Rodinný dům paní Danuše ve „starém Těrlicku“ postavený v roce 1951

Zdroj: fotokronika MNV

Obr. 7: Rodinný dům postavený rodiči paní Danuše „novém Těrlicku“

Zdroj: vlastní zpracování

Respondent Helena uvedla: *„Každý sedlák měl vedle svého domu a hospodářských budov i stavení, kde žili ti, kteří mu vypomáhali s hospodářstvím. To se týkalo i naši rodiny. Společně s rodiči, babičkou a sestrou jsme bydleli v pronájmu u sedláka*

Wendrinského. Kromě nás, tam bydleli ještě další čtyři rodiny. Muži jezdili za prací do dolů a ženy pracovaly na statku“.

Obr. 8: Stavení, ve kterém bydlela v nájmu rodina paní Heleny

Zdroj: soukromý archiv pana Ladislava Chroboczka

Obr. 9: Obytný dům v „novém Těrlicku“, kde se přestěhovala paní Helena s rodiči

Zdroj: vlastní zpracování

Respondent Josef vylíčil, že se jednalo o nejhorší období nejen jeho rodiny, ale i jeho samotného. Nejenom, že rodiče přišli o majetek kvůli výstavbě přehrady, ale jako sedláci se museli vzdát svého hospodářství z důvodu kolektivizace vesnice a založení JZD v obci. Doslova řekl: „*Co nesebralo je-ze-de, sebrala voda*“.

Obr. 10: Rodný dům, hospodářské budovy a polnosti rodičů pana Josefa ve „starém Těrlicku“

Zdroj: soukromý archiv pana Ladislava Chroboczka

Obr. 11: Dům postavený rodiči pana Josefa „novém Těrlicku“

Zdroj: vlastní zpracování

Respondent Marie sdělila, že se v roce 1946 rodiče nastěhovali do obecního bytu v Těrlicku, který stál v centru obce u hlavní silnice ve směru na Český Těšín. Jednalo se o dvojpatrový dům se 4 - mi byty, kde nebyla zavedena ani voda. Tu nosili buď z nedaleké studny, nebo přímo z řeky Stonávky. Na každém patře byl společný záchod pro všechny. Součástí domu byly i menší zahrádky, kde se pěstovala zelenina a chovala se drobná drůbež a králíci.

Cituji: „Před vystěhováním v domě bydlelo 8 dospělých a 20 dětí. Celé osazenstvo domu jsme drželi pospolu a navzájem si pomáhali, byli jsme taková jedna velká rodina. Protože jsme byli nájemníky obecního domu, tak jsme se všichni z domu stěhovali zase do domu, který byl obecní a stál na novém sídlišti, na dnešní ulici Májové, měl číslo popisné 394. Ze začátku jsme byli změnou nadšeni. V bytě byla zavedena voda, elektrika, kanalizace a každý měl svoji koupelnu a svůj záchod. Ale časem se začala vytrácet pospolitost velké rodiny, která byla u vody. Asi to bylo proto, že jsme se nepotkávali tak často na společné chodbě, neseděli na zápraží a děti neměli ten prostor na hraní. Všude samé domy, žádná řeka, žádná příroda, Jako vdaná jsem se pak přestěhovala do obecního bytu, který stojí přímo v centru na náměstí“.

Obr. 12: Obecní dům ve „starém Těrlicku“, kde bydlela paní Marie

Zdroj: soukromý archiv pana Ladislava Chroboczka

Obr. 13: Obytný dům v „novém Těrlicku“ na náměstí, kde bydlí paní Marie

Zdroj: vlastní zpracování

Respondent Barbora, vzpomíná, že 26. července 1961 se za pomoci hasičů museli rychle vystěhovat z rodného domu. Tím, jak se postavila úchytná hráz, docházelo k naplňování koryta řeky. Na jejich zahradě byly zatlučené kolíky, které byly pomyslným ukazatelem možné hrozby zaplavení chalupy vodou z přehrady. Na kolíku byla vyznačena ryska, a pokud by voda rysku zalila, měli za úkol okamžitě oznámit zvyšující se hladinu vody. Po vydatném dešti, před svátkem svatě Anny v roce 1961, došlo k zanesení odtokového kanálu úchytné hráze a tím se začala zvedat hladina řeky Stonávky. Voda zalila vyznačené body a ještě ten den jim byla nabídnuta bytová náhrada. Jednalo se o byt 2+1 na sídlišti (dnešní obytný dům č. p. 407). Jenže pro osmičlennou rodinu (rodiče a 6 dětí) se jednalo o nevyhovující prostory.

Cituji: „*Otec to odmítl, chtěl, no, požadoval -- dům za dům, ale sólo domky nebyly ještě dostavěné. Jen na dnešní ulici Kosmonautů byly dokončeny dva dvojdomky, které stavěly Pozemní stavby Opava. Jeden z nich, ten levnější, si otec vybral a hned jsme se stěhovali za pomoci hasičů. A v tomto domku bydlím spolu s rodinnou dodnes*“.

Obr. 14: Rodný dům s hospodářskou budovou paní Barbory ve „starém Těrlicku“

Zdroj: soukromý archiv pana Ladislava Chroboczka

Obr. 15: Dvojdomek „ v novém Těrlicku“, jehož část koupili rodiče paní Barbory

Zdroj: vlastní zpracování

Respondent Vilém uvedl, že s rodiči a sourozenci bydleli v domě, kde byl obchod a hospoda. Hospodu i obchod jim v roce 1948 znárodnili a od roku 1950 přešly tyto nebytové prostory do nájmu Spotřebního družstva Jednoty-Jednošć.

Cítuji: „ Zvěsti o tom, že se plánuje výstavba přehrady, nebral nikdo z občanů vážně. Až v roce 1954, kdy pracovníci Geodezie Brno začali vytyčovat území, kde až bude zasahovat zátopové území, lidé začali mít strach. Když se rodiče dozvěděli, že se musí stěhovat, rozhodli se zůstat v obci. Byli patrioti a nechtěli začínat život na jiném místě, v jiné obci, tak jak to udělali naši sousedi“.

Obr. 16: Rodný dům pana Viléma ve „starém Těrlicku“

Zdroj: soukromý archiv pana Ladislava Chroboczka

Obr. 17: Dům postavený rodiči pana Viléma v „novém Těrlicku“

Zdroj: vlastní zpracování

Abych odlehčila tíživou atmosféru, kterou vyvolaly vzpomínky na dětství respondentů ve „starém Těrlicku“, pobídla jsem přítomné k malému občerstvení. Po krátké přestávce jsem položila následující otázku. *„Z vyprávění Vašich rodičů a z Vaší osobní zkušenosti, jaké byly vztahy mezi těrličany, probíhaly nějaké názorové střety před výstavbou?“*

Jako první se ujala slova **respondentka Marie**, která uvedla, že jejich 20-ti členná skupina žijící obecním domě si navzájem pomáhala a nepamatuje si, že by rodiče měli s někým nějaký konflikt. Ostatní respondenti souhlasně přikývli. Shodli se na tom, že lidé měli k sobě blízko, navzájem si pomáhali a o žádné rivalitě mezi sousedy neví. I když jednotlivé domy byly od sebe vzdálené, lidé měli k sobě blíž. Ne jako v dnešní době, kdy se staví domy v těsné blízkosti, sousedé mezi sebou staví vysoké ploty, protože *„chtějí být sami pro sebe“*.

Respondent Boleslav: *„Nebyly žádné střety, ani národnostní rivalita mezi českými a polskými obyvateli, která panovala, ve čtyřicátých letech se změnila v sousedskou soudržnost a lidé si vzájemně pomáhali, hlavně při sezónních pracích na polích“*.

Respondent Josef: „Nebyla ani rivalita mezi sedláky, navzájem jsme si pomáhali. Třeba když někdo dokončil žniva a ten druhý to ještě neměl, šlo se mu pomoci. V zimě jsme si zase navzájem vypomáhali tím, že jsme na povozech vozili dřevo a uhlí pro celou vesnici. Spolupráce sedláků byla konsolidována vzájemnou pomocí“.

Respondent Vilém podotkl, že to bylo i tím, že lidé jednali přímo, kdo si co myslel, to i řekl: „Ne, jako v dnešní době, kdy se všichni bojí a řeší „ vše zaobleně“.

Následovala otázka: „Myslíte si, že z důvodu výstavby přehrady se více rodin odstěhovalo nebo zůstalo v obci“? Jaké byly možnosti výběru, zda zůstat nebo odejít?

Respondent Bohumír – „když tak přemýšlím, většina sousedů kolem nás se odstěhovala mimo obec, ale nevím, jak tomu bylo v jiné části, ale asi možná více zůstalo“.

Respondent Josef – „ze sedláků jsme zůstali jen dvě rodiny, protože nám bylo přikázáno, ať si najdeme pozemky, ale ne na sídlišti. Naše rodina hospodařila na dvaceti hektarech a byli sedláci, co měli ještě víc, proto většina odešla, především do frýdeckého okresu“.

Respondent Boleslav - „když to vezmu poměrem, tak si myslím, že 80 procent zůstalo“.

Respondent Marie - „taky si myslím, že více zůstalo, než odešlo“.

Respondent Vilém - „zvítězil patriotismus, určitě více zůstalo“.

Respondent Helena - „já bych řekla, že víc zůstalo, aspoň co znám lidi, co bydleli kolem nás“.

Respondent Barbora - „určitě více zůstalo“.

Respondent Danuše - „co vím, i přes příkoří, které se jim dostalo, v obci většina zůstávala“.

K otázce, jaké měli lidé možnosti výběru, zda setrvat nebo odejít z obce, respondenti uvedli, že lidé měli na výběr 4 možnosti:

1. Postavit si dům svépomocí.

Tuto možnost si vybrala většina starousedlíků i přes hrozbu zadlužení. Peníze z výkupů nestačily na pokrytí nákladů nového domu. Lidé si brali úvěry, aby měli „svoji

střechu nad hlavou“ a alespoň kousek polnosti pro pěstování a chování domácího zvířectva.

2. Koupit již postavený dům.

Na dnešní ulici Kosmonautů a na ulici Slezské, firma Pozemní stavba Opava postavila pro vykoupené občany jednoduché přízemní „*sólo domky*“ nebo „*dvojdomy*“. Oba typy měly kolem domu zahradu pro pěstební činnost.

3. Bydlení v obecním bytě.

Do obecních bytů se stěhovali převážně staří lidé, lidé bez majetku nebo ti, kteří si nestačili postavit svůj nový dům. Bydlení v obecním domě využili jen na přechodnou dobu.

4. Odstěhovat se mimo obec.

Jak už bylo výše uvedeno, z obce se stěhovali především sedláci, pro které se nenašla dostatečná náhrada za jejich polnosti. Nebyli to jen sedláci, kteří z obce odešli, ale i rodiny, kteří neunesli příkoří z nuceného vysídlení, z „*rodných gruntů*“. Podle dostupných informací neodcházeli daleko, jen do okolních obcí jako jsou Třanovice, Horní Bludovice, Horní Suchá nebo Albrechtice.

Výběr z uvedených možností ovlivňovala především finanční situace jednotlivých rodin. Cena za vykupované nemovitosti byla stanovena na základě směrnice Ministerstva vnitra ze dne 13. listopadu 1952, schválené vládou dne 13. ledna 1953 pro výkup nemovitostí pro výstavbu socialismu v Ostravském kraji (příloha 2). Po podepsání kupní smlouvy byl vlastníkům vykoupených nemovitostí zřízen účet u České spořitelny v Českém Těšíně, kde lidé museli předkládat účty k proplacení. Hotovost na ruku se neposkytovala. Vykoupení majitelé nemovitého majetku měli možnost si požádat o odprodej svého majetku, který činil 1% z odhadní ceny za účelem získání stavebního materiálu z demolice. Museli však zajistit, že vykoupené stavby budou zbořeny až po úroveň terénu, rumovisko rozprostřeno po terénu a vyvezeny žumpy mimo oblast zátopy (příloha 3).

7.2.4 Závěrečné otázky

Další položená otázka zněla: „*Myslíte si, že výstavba Těrlické přehrady byla přínosem*“?

Respondent Boleslav - „*z hospodářského hlediska ano, postupem času i z toho lidského, protože lidé zjistili, že se zlepšila jejich životní úroveň a bez dřiny od jara do podzimu*“.

Respondent Marie – „*pro další rozvoj obce ano, ale pro lidi ne, těm vzali majetky*“.

Respondent Bohumír – „*souhlasím s tím, že pro obec je přehrada přínosem, přehrada přitahuje nejen rekreanty v letní sezóně, ale i nové zájemce o bydlení, všichni vidíme, že se pořád staví nové domky*“.

Respondent Barbora – „*pro železářny a doly určitě, ale pro lidi ne, rodiče do smrti se nesmířili s tím, že se museli vystěhovat*“.

Respondent Helena – „*pokud bych měla mluvit za naši rodinu a za ty, co neměli žádný majetek a bydleli po pronájmech u sedláků, byla stavba přínosem, protože jsme dostali svoji střechu nad hlavou, i když to byl jen obecní byt, ale byl pro nás*“.

Respondent Danuše - „*z hospodářského hlediska určitě ano, pro rozvoj obce ano, ale z toho lidského, to už si nejsem tak jistá*“.

Respondent Vilém – „*přehrada umožnila rozvoj rekreace, v létě je hodně využívána, do obce se stěhuje hodně lidí, v létě zase hodně lidí dojíždí za rekreaci, takže vidím přínos*“.

Abych mohla položit další otázku, nejdříve jsem citovala zápis z pamětní knihy MNV Těrlicko z roku 1962, kde se uvádí: „*14. června se objevila první přehradní vlašťovka – první plachetní loďka na vodě přehrady. Samozřejmě že to vyvolalo velký zájem u Těrličanů, kteří pomalu přicházejí přehradě na chuť a začínají být na ni pyšní, zvláště když uviděli ta procesí z Havířova a okolí, to množství lidí, kteří o nedělích i ve všední dny směřovali k vodě – k přehradě*“.

Po přečtení zápisu jsem respondentům položila otázku: „*Opravdu lidé přicházeli na chuť přehradě a byli na ní pyšní*“?

Respondent Boleslav – „*myslím, že ne, především staří lidé se nemohli smířit s tím, že přišli o svůj majetek, o své pozemky, které se dědily z generace na generaci, my omladina jsme to viděli jinak, byli jsme rádi, že nemusíme dít na poli*“.

Respondent Bohumír – „za sebe musím přiznat, že se rodiče časem smířili s vysídlením a byli rádi, že bydlí v domě, kde je voda a ostatní vymoženosti“.

Respondent Helena – „těm mladším ano, přehrada jim poskytla možnost sportu a zábavy“.

Respondent Josef - „mládež ano, ale rodiče ne“.

Respondent Danuše - „mí rodiče opravdu pyšní na přehradu nebyli, místo, aby si užívali podzim života, museli znovu stavět“.

Respondent Marie – „určitě ne, přehrada jim více vzala, než dala“.

Respondent Barbora – „ne, smířit se s tím smířili, ono jim ani nic jiného nezbyvalo, al příkoří z nuceného přesídlení zůstalo“.

Respondent Vilém – „za rodiče říkám ne, ale za sebe ano, byl jsem rád, že nemusím mít starosti s hospodářstvím, mě to k hospodaření netáhlo“.

Poslední otázka zněla: „Když porovnáte vzhled starého a nového Těrlicka, které pro Vás bylo hezčí, malebnější“? Všichni respondenti jednoznačně a jednomyslně označili „staré Těrlicko“ za hezčí a malebnější. „Nové Těrlicko“ už nepovažují za tradiční vesnici zemědělského charakteru. Poukázali, že obec už není „vesnicí“, ale je „městem“, protože statut „města“ splňuje nejen z hlediska počtu obyvatel, protože v obci žije už přes 4 400 občanů, ale i z hlediska sídelní struktury včetně dostupností všech inženýrských sítí.

Skupinové sezení jsme ukončili pomyslnou procházkou po „starém Těrlicku“. Pod Jaškovskou krčmou (dříve hospoda Palarczykovka) jsme sešli z kopce dolů do údolí po silnici, která směřovala do Českého Těšína a pokračovala do Polska. Po levé straně jsme míjeli obecní dům, ve kterém bydlela paní Marie s rodiči. Na mostě, pod kterým protékala řeka Stonávka, jsme se zastavili, abychom si na levé straně prohlédli dominantu obce - kostel Nejsvětější Trojice s farou a hospodářskými staveními. Vpravo jsme viděli polskou školu, kde sídlila pošta a místní národní výbor. Hned vedle stála budova Osvětové besedy (dříve Dělnický dům), ve které se nacházela místní pekárna. Pak jsme se vydali podél toku řeky Stonávky, abychom si vychutnali pohled na rozptýlenou zástavbu domů a přilehlých hospodářských budov zasazených do malebné přírody.

Obr. 18: Centrum „starého Těrlicka“

Zdroj: fotokronika MNV

Obr. 19: Centrum „nového Těrlicka“

Zdroj: vlastní zpracování

Po „příjemné procházce“ nad fotografiemi z obecní kroniky jsem přítomným respondentům poděkovala nejen za jejich ochotu a vstřícnost, ale taktéž za jejich podnětné názory a vzpomínky.

7.3 Ověření hypotéz

V této kapitole zrekapituluji výsledky zkoumání podle jednotlivých hypotéz.

H1) I přes výrazné životní změny, které výstavba přehrady lidem přinesla, více než 60% původního obyvatelstva v obci zůstalo.

Na základě dostupných dokumentů a výpovědí z řad pamětníků obce bylo zjištěno, že celkem 290 nemovitostí bylo dotčeno výstavbou vodního díla na území Horního Těrlicka a Dolního Těrlicka. Z celkového počtu jednotlivých staveb se jednalo o 154 rodinných domů, 103 stodol, 21 chlévů a 12 budov občanské vybavenosti.

Tabulka 3: Celkový počet nemovitostí dotčených výstavbou vodního díla

Katastrální území	Rodinný dům	Stodola	Chlív	Celkem
Horní Těrlicko	107	68	14	189
Dolní Těrlicko	59	35	7	101
Celkem	166	103	21	290

Zdroj: publikace Ladislav a Chroboczka, vlastní zpracování

Na základě jmenného seznamu vlastníků výše uvedených nemovitostí, který je uveden v publikaci Ladislav Chroboczka pod názvem „Těrlicko-obec (ne)známá?“ (Těrlicko, 2014), jsem zjišťovala, které z původních rodin z důvodu nuceného vysídlení v obci zůstaly nebo se vystěhovaly.

Za pomoci pamětníků obce jsem zjistila, že 81 rodin v obci zůstalo a 56 rodin se odstěhovalo do jiných obcí, což představuje 63,6 % rodin, které v obci zůstaly a 36,4 % rodin, které odešly. Tento výsledek dokladuje, že stanovená hypotéza „**I přes**

výrazné životní změny, které výstavba přehrady lidem přinesla, více než 60% původního obyvatelstva v obci zůstalo“, je potvrzena.

H2) Většina dotazovaných obyvatel Těrlicka se domnívá, že výstavbou přehrady obec ztratila svoji malebnost a změnilo se tradiční venkovské osídlení.

V době před výstavbou vodní nádrže byla obec Těrlicko charakterizována jako malebná obec s rozptýlenou selskou zástavbou. Centrem všeho dění byla dominanta kostela. Jednalo se o hlavní stavbu obce s hlavním děním. Kolem kostela byly rozesety a vystavěny stavby pro služby, obchod a bydlení. Bydlení bylo řešeno jednoduše a skromně s doplňkovým stavením v podobě stodoly a chléva. Jedna obytná část pozemku tedy tvořila rodinný dům – stodolu – chlév.

Jak takový rodinný dům vypadal? Charakteristický byl pravidelný a jednoduchý půdorys zpravidla obdélníkového charakteru. Střecha byla sedlová doplněná polo valbou u okapu nebo u hřebene. Stodola splňovala jednoduchou a účelnou funkci, stejně tak i chlév. Oproti rodinnému domu byly použity levné materiály, které splňovaly především účelovou funkci.

Obr. 20: Charakteristický typ venkovského stavení ve „starém Těrlicku“

Zdroj: Fotokronika MNV

V návaznosti na vybudování vodní nádrže došlo k zatopení původního centra obce včetně rozsáhlé zástavby, ale na druhou stranu se začala budovat „nová obec“ na novém území. Původní rozptýlená zástavba obce včetně polností zůstala jen v okrajových částech obce. Novou zástavbu tvořily jednoduché bytové domy o čtyřech nebo šesti bytových jednotkách, kde jedna bytová jednotka obsahovala dva pokoje s vlastním sociálním zařízením a zdrojem vytápění. Bytový dům byl jednoduchého obdélníkového půdorysu se sedlovou střechou a byl řešen zrcadlově, tzn. jedna polovina bytového domu, byla totožná druhé polovině, jen zrcadlově otočená. Každý bytový dům měl svou předzahrádku, aby lidé měli kde posedět a popovídat si.

Obr. 21: Původní výstavba bytových domů

Zdroj: Fotokronika MNV

Převážnou část nové bytové výstavby však tvořily rodinné domy. Jednalo se o klasické stavby obdélníkového půdorysu se sedlovou střechou a dostatečně velkou zahradu, tak aby se lidé mohli věnovat pěstební činnosti, tak jak byli zvyklí.

Obr. 22: Výstavba v 60 - letech

Zdroj: Fotokronika MNV

V dalších letech rozvoj výstavby pokračoval velkým „boomem“ kdy se stavěly rodinné domy pravidelného čtvercového půdorysu s rovnou plochou střechou. Domy byly dvou a více generační. Jednalo se velké rodinné domy, které jsou v dnešní době nadměru neekonomické.

Obr. 23: Výstavba v 70 - letech

Zdroj: Fotokronika MNV

V rámci „nové výstavby“ byly stavěny i jednoduché řadové domy, které měly čtvercový či obdélníkový půdorys. Měly dvě nadzemní podlaží a jejich výhodou byly malé předzahrádky před domem a malé zahrádky za domem, které kopírovaly šířku půdorysu objektu.

Obr. 24: Výstavba řadových domů

Zdroj: Fotokronika obce

Počátkem 80 – 90 let docházelo k útlumu nové výstavby. Mladší generace se stěhovala do sousedních větších měst, do panelové zástavby. Docházelo k centralizaci nejen obyvatel, ale i služeb. Další rozvoj a opětovný velký stavební růst, který pokračuje i dnes, probíhal od poloviny 90 let. Zde však už nelze hovořit o určité uniformitě zástavby nebo o kopírování jednoho typu rodinného domu. Každý dům, který se v obci postaví, je jiný, individuální dle přání svého majitele. Staví se rodinné domy všech možných půdorysů, s různým typem střech, velikostí pozemku a zahrad. Domy jsou zděné, montované, dřevěné. Se střechou plochou, sedlovou, pultovou, valbovou, jejich

kombinací, stavěné z různých materiálů a tvarů. Lidé se opět vrací k původnímu zdroji obživy, a to k činnosti pěstební. Jejich pozemky se zahradou nejsou již tak rozsáhlé, nemají na svých pozemcích stodoly a chlévy, ovšem snaží se svým způsobem a životem přiblížit k původnímu způsobu a stylu života.

Obr. 25: Současný typ výstavby rodinných domů

Zdroj: Vlastní zpracování

Když jsem v rámci skupinového rozhovoru položila respondentům otázku „*Když porovnáte vzhled starého a nového Těrlicka, které pro Vás bylo hezčí, malebnější*“? Všichni respondenti jednoznačně a jednomyslně označili „staré Těrlicko“ za hezčí a malebnější. „Nové Těrlicko“ už nepovažují za tradiční vesnici zemědělského charakteru, ale za město, kde zastavěná plocha zaujímá většinu území obce. Polnosti, které kdysi obdělávali naši předkové, mění svoje využití. Dnešní generace již nemá zájem hospodařit na poli nebo chovat dobytek, proto se pole, louky a pastviny mění v plochu „stavební“. Zbytek „malebnosti“ můžeme najít jen kolem břehů Těrlické přehrady nebo v okrajových částech obce.

Malebnost „starého Těrlicka“ jak ji respondenti hodnotí, má však už význam jen pro přesídlence. Nově příchozí spatřují krásu a malebnost již v nových obrysech, které „nové Těrlicko“ skýtá - vodní plocha, okolí přehrady nebo fauna a flora nacházející se na březích vodní nádrže. Nově příchozí také spatřují účelnost nového typu osídlení, které umožňuje vystavět si dům podle svých představ, což může zvyšovat atraktivitu venkovského prostředí. Proto hypotézu „**Obec výstavbou přehrady ztratila svoji malebnost a tradiční venkovské osídlení**“, lze potvrdit.

Obr. 26: Krajina „starého Těrlicka“

Zdroj: Fotokronika MNV

Obr. 27: Krajina „nového Těrlicka“

Zdroj: Obecní úřad Těrlicko

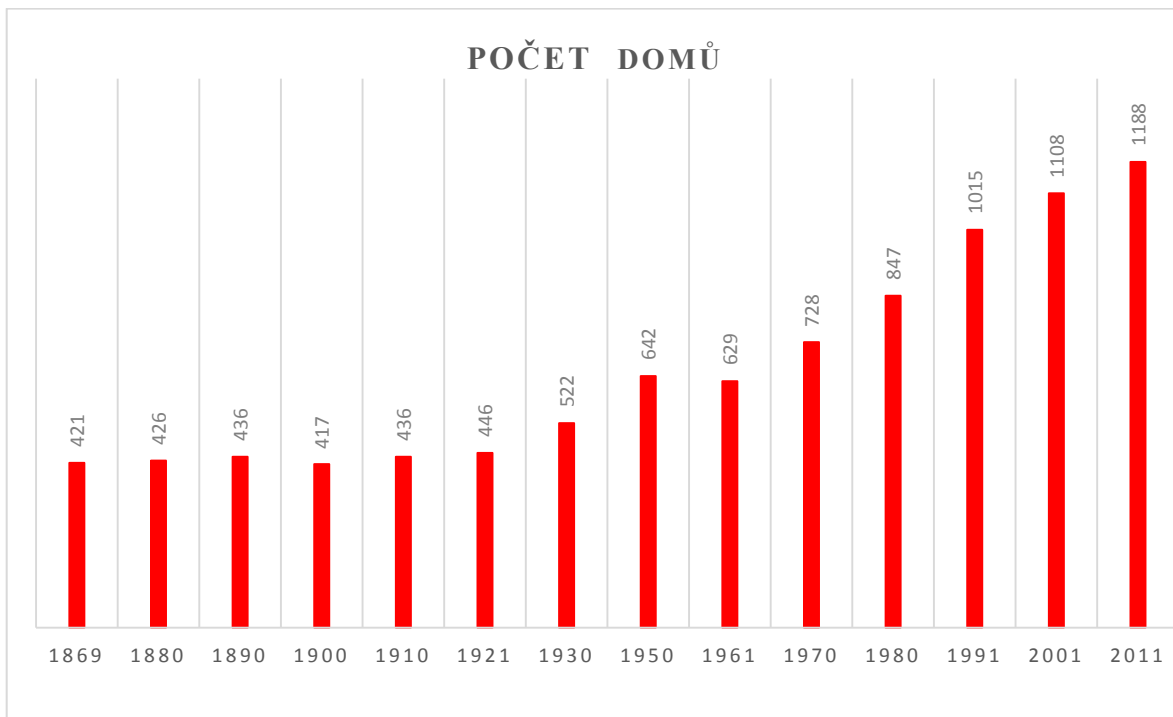
H3) Výstavba přehrady byla přínosem.

Historický vývoj obce do značné míry předznamenal i její současný osud. Výstavba Těrlické přehrady, která pro původní obec znamenala její zánik, vytvořila na druhé straně potenciál, který dal vzniknout obci nové. Se silným rozvojem výstavby, protože obec není a nebude dotčena poddolováním, dochází i ke zvyšujícímu se počtu obyvatel v obci.

Růst počtu obyvatel obce je způsoben jak kladným saldem migrace, tak také přirozeným přírůstkem. Nejčastějšími přistěhovalými jsou mladé rodiny a to zřejmě díky dobré poloze obce vůči dojezdové vzdálenosti za práci do okolních měst jako je Havířov, Český Těšín, Ostrava a Karviná, kvalitou poskytovaných služeb a v neposlední řadě i čistým životním prostředím. Na základě údajů Českého statistického úřadu týkajících se počtu obyvatel a počtu domů v obci Těrlicko, je patrné, že se přehrada stala impulsem pro další rozvoj obce, ať už v oblasti výstavby nebo v oblasti rekreace. Výstavba se v „nové

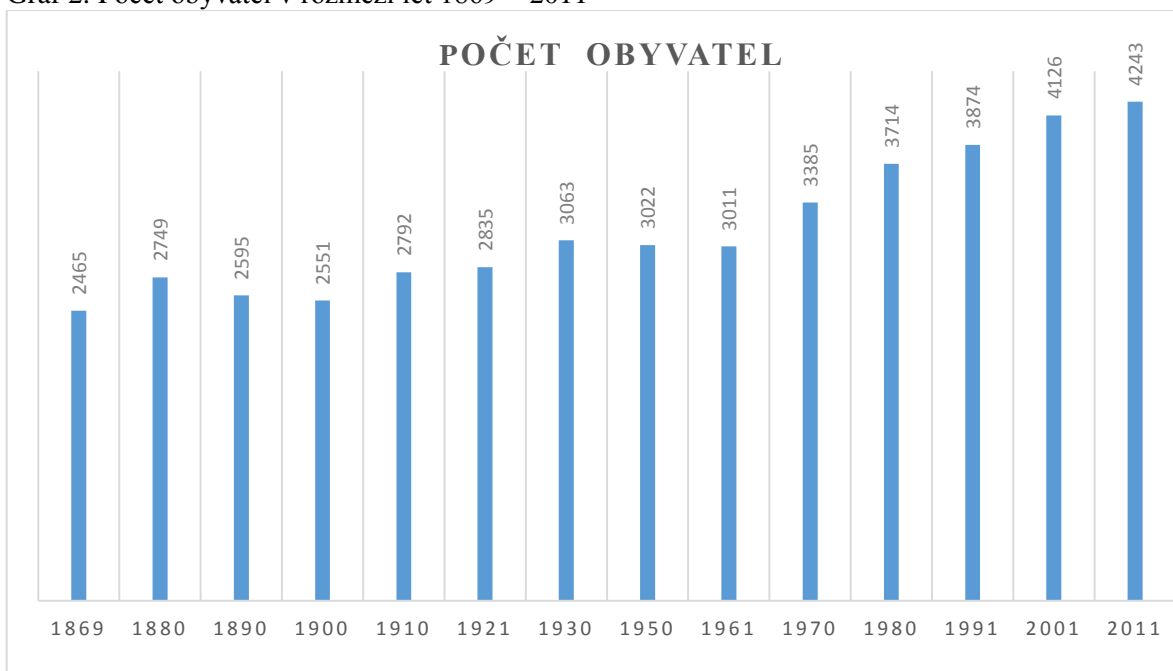
obci“ nezastavila, naopak, stále se rozvíjí. Což je patrné i z uvedených grafů o zvyšujícím se počtu domů a počtu obyvatel žijících v obci Těřlicko.

Graf 1: Počet domů v rozmezí let 1869-- 2011

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf 2: Počet obyvatel v rozmezí let 1869 - 2011

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Výstavba přehrady je přínosem i v hospodářské oblasti. Užitečná voda z přehrady složí jako zásobárna užitkové vody pro Ostravsko-karvinské doly, Třinecké železářny a pro Elektrárnu Dětmárovice. K jejím dalším přínosům patří ochrana před povodněmi a možnost regulace průtoků vody v řece Stonávce, která je levostranným přítokem řeky Olše, který odvodňuje části okresů Frýdek-Místek a Karviná.

Avšak z pohledu emočního je přínosem negativním. Toto potvrdili i dotazovaní respondenti, kteří uvedli, že výstavba přehrady je především spojována se ztrátami týkající se vzpomínek, pocitu sepětí s přírodou, rodinného gruntu, místem narození a úctou k tradicím a hodnotám. Proto hypotézu: „**Výstavba přehrady byla přínosem**“, nelze jednoznačně potvrdit ani vyvrátit.

7.4 Shrnutí výsledků

Ověřením hypotéz jsem zjistila, že výstavba přehrady a s tím související změna původního osídlení, nebyla důvodem pro odchod většího počtu původních obyvatel Těrlicka. Je zde patrná snaha přizpůsobit se nově vzniklé situaci a své preference usměrnit podle dané situace. Člověk je po dlouhé věky připoután k místu svého rodiště či bydliště. Toto může být také jedním z důvodů, proč většina původních rodin zůstala v „nové obci“.

S tím úzce souvisí také skutečnost, že pro člověka je důležité místo, ke kterému jej váží vzpomínky a pocit sounáležitosti s prostředím. Podle toho také hodnotí vnímání malebnosti a vzhledu tradičního venkovského osídlení dotazovaní respondenti.

Respondenti rovněž hodnotili přínos v souvislosti s výstavbou vodního díla s přehradou na řece Stonávce. Jak uvedli dotazovaní respondenti, vlivem výstavby přehradní nádrže došlo ke změnám, které jsou pro přesídlence i krajinu nenávratné. Pod vodou zmizely vzpomínky více jak tisícovky lidí. Srdce „starého Těrlicka“ zmizelo v uměle vytvořené přehradě. Proto lze obecně konstatovat, že přínos je spatřován pouze v hospodářsko-ekonomické oblasti.

8. Závěr

Území Těšínského Slezska je v mnoha ohledech různorodé. Jsou zde zastoupeny všechny typy reliéfu od hornatin přes vysočiny, pahorkatiny až po nížiny. Stejně tak obec Těrlicko s jejím územím a rozlohou. V rámci území se pohybujeme od nížiny až po pahorkatinu. Díky danému profilu území se obec a její výstavba postupně rozvíjela svým charakteristickým a vlastním způsobem. Velkou měrou a „zásluhou“ na tom má i zatopení historického centra obce a rozptýlené zástavby kolem řeky Stonávky. Dnes můžeme pouze spekulovat nad tím, jakou podobu a charakter by obec Těrlicko měla dnes, pokud by nedošlo k tomuto radikálnímu kroku. Možná by původní centrum obce bylo zaplaveno v souvislosti s povodněmi v roce 1997 a následujících. Možná by obec zůstala ochráněna i bez přehrady. Možná by neměla takový věhlas, význam a podobu jako v současné době, nicméně všechny dohady a kladené otázky jsou pouhou spekulací. Co by? Kdyby?

Výstavba Těrlické přehrady se stala nejdůležitějším faktorem ve změně osídlení obce. Napřed muselo zaniknout „staré Těrlicko“, a to jak v materiální oblasti, tak i v oblasti duševní, aby vzniklo „nové Těrlicko“. Obec v souvislosti s výstavbou vodního díla prošla výraznými změnami, výrazně se změnila tvář krajiny, změnilo se rozložení i velikost půdního fondu, způsob hospodaření, změnil se urbanistický charakter obce i životní zvyklosti obyvatel. Rozptýlená selská zástavba charakteristická pro celé Těšínské Slezsko zanikla a nastupuje hromadná výstavba smíšeného typu. Nejvíce se však změnil charakter myšlení lidí. Nucené vysídlení, spory a dohadování při vykupování domů a pozemků, bytová tíseň, potíže se založením JZD, to vše v lidech vyvolávalo negativní postoj vůči přehradě.

I přesto, že v letošním roce uplynulo už 55 let od uvedení vodního díla do provozu, pamětníci stále vzpomínají na „svoje staré Těrlicko“. Potvrzují to i slova respondenta Bohumíra, který prohlásil, že čím je starší, tím častěji na „staré Těrlicko“ s láskou a nostalgií vzpomíná. Dnešní mladá generace nebo nově příchozí obyvatelé obce ani neví, co se ukrývá pod vodní hladinou přehrady. Těrlická přehrada je pro ně už pouze místem rekreace, sportu, zábavy a rybolovu.

Cílem mé diplomové práce bylo zmapovat změny osídlení v obci Těrlicko v důsledku výstavby přehrady na řece Stonávce. Názory a postoje občanů, kterých se týkalo nucené přesídlení na nové území, byly ověřeny prostřednictvím studia dobových dokumentů a na základě skupinového rozhovoru s pamětníky obce. Vzhledem k výše uvedenému považuji cíl své diplomové práce za splněný. Zjištěné informace a zpracovaná data lze využít jako podklad pro připravovanou publikaci k 790. výročí založení obce Těrlicko v roce 2019.

Závěrem můžu konstatovat, že „nové Těrlicko“ je příjemné místo pro život, ve kterém se neustále zvyšuje kvalita života místních obyvatel. Obyvatelé se zde cítí bezpečně a využívají možnost zapojit se do kulturního a společenského dění v obci. Přehrada a volnočasová infrastruktura díky kvalitní propagaci a rozvinutým službám přitahuje nejen nově příchozí obyvatele, ale i návštěvníky a turisty, kteří se do obce opakovaně a rádi vrací. To však neznamená, že by lidé měli zapomenout na minulost. Na dobu, kdy muselo zaniknout „staré Těrlicko, aby vzniklo „Těrlicko nové“, které se stalo, ať už na dobu přechodnou nebo natrvalo jejich domovem.

Seznam použitých zdrojů

Knížní zdroje a publikace:

BARTOŠ, J.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Sv. 15, okresy: Frýdek-Místek, Český Těšín*. Olomouc: Univerzita palackého, 2000, 196 s., ISBN: 80-244-0047-2

BAŠE, Miroslav. *Sídla a stavby na venkově*. Vyd. 1. Praha: Česká technika - nakladatelství ČVUT, 2006, 80 s. ISBN 80-01-03390-2

BOOKCHIN, Murray. *Urbanization without cities: the rise and decline of citizenship*. New York: Black Rose Books, 171 s., c1992. ISBN 1895431018

BORÁK, M. – GAWRECKI, J.: *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava: Advertis, 1992, 263 s.

CICHÁ, I. *Stonávka od pramene po ústí: Stonawka od źródła do ujścia*. Český Těšín: Regio, 2004, 168 s., ISBN:80-239-3850-9

CHROBOCZEK, L. *Těrlicko-obec (ne)známá?.*, Těrlicko 2014

CHROBOCZEK, L. *Stavba přehrady a nové obce Těrlicko*, Těrlicko 2015, 50 s.

HEŘMANOVÁ, E. (1996) *Sídlo. Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 8071843113

HENRYK, B.: *Monografia Cierlicka*. Místo, nakladatelství ani rok vydání neuveden.

HRUŠKA TVRDÝ, Lubor. *Změny ve struktuře osídlení a jejich dopad na rozvoj měst a regionů: pohled prostorové sociologie s využitím multikriteriálních analýz*. Vyd. 1. Ostrava: Accendo - Centrum pro vědu a výzkum, 2012, 318 s. ISBN 978-80-904810-4-6.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JÚVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010, 261 s., ISBN 978-80-7315-185-0.

KUBÍČKOVÁ, K.: *Rekreační oblast Těrlické přehrady*. In: Studie o Těšínsku, 10/1982

MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2006: sociální mobilita a kvalita života venkovské populace*. Praha: Česká zemědělská univerzita, c2006., 12 s., ISBN 978-80-213-1631-7.

MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Praha: Česká zemědělská univerzita, c2009., 187 s., ISBN 978-80-213-1911-0.

MORGAN, David L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Tišnov: Sdružení SCAN, 2001, 99 s., Metodologie. ISBN 8085834774.

ŠIMEK, M.: *PŘEHRADNÍ NÁDRŽE na území okresů Frýdek-Místek a Karviná*. In: Těšínsko, 4/1987

PRASEK, V.: *Dějiny knížectví těšínského*. Opava: 1894.

RECMANÍK, G. a kol.: *Těrlicko 1229 – 1979*, s. 28.

WEBER, J.: *Průvodce Těšínským Slezskem*. Český Těšín: Agentura Ouverture, 2000, 169 s.

Internetové zdroje:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2016. Počet obyvatel v obcích k 1.1.201. *Počet obyvatel v obcích k 1.1.2016* [online] [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2017. Počet obyvatel a domů v letech 1869-2011. *Počet obyvatel a domu podle kraje, okresu, obci a části obci v letech 1869-2011* [online] [cit. 201-11-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/iii-pocet-obyvatel-a-domu-podle-kraju-okresu-obci-a-casti-obci-v-letech-1869-2011_2015

ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ, 2017. Obec--detail. *Současné územní vymezení obce Těrlicko* [online] [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://vdp.czuuk.cz/vdpruuiianobce599158>

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ, 2017. Geograf mapy [online] [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/js13/geograf/web/pics/obr01-07_full.jpg

MODERNÍ OBEC, 2008 *Pravomoci orgánů obce* [online] [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://moderniobec.cz/pravomoci-organu-obce/>

MODERNÍ OBEC, 2009 *Pravomoci rady a zastupitelstva obce* [online] [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <http://moderniobec.cz/pravomoci-rady-a-zastupitelstva-obce/>

Seznam fotografií:

- Obr. 1: Elektrický vodní vleč na Těrlické přehradě
- Obr. 2: Rodný dům pana Bohumíra ve „starém Těrlicku“
- Obr. 3: Rodinný dům postavený rodiči pana Bohumíra v „novém Těrlicku“
- Obr. 4: Rodný dům pana Boleslava ve „starém Těrlicku“
- Obr. 5: Rodinný dům postavený rodiči pana Boleslava v „novém Těrlicku“
- Obr. 6: Rodinný dům paní Danuše ve „starém Těrlicku“ postavený v roce 1951
- Obr. 7: Rodinný dům postavený rodiči paní Danuše „novém Těrlicku“
- Obr. 8: Dům, ve kterém bydlela v nájmu rodina paní Heleny
- Obr. 9: Obytný dům „novém Těrlicku“, kde bydlela paní Helena s rodiči“
- Obr. 10: Rodný dům, hospodářské budovy a polnosti rodičů pana Josefa ve „starém Těrlicku“
- Obr. 11: Dům postavený rodiči pana Josefa „novém Těrlicku“
- Obr. 12: Obecní dům ve „starém Těrlicku“, kde bydlela paní Marie
- Obr. 13: Obytný dům v „novém Těrlicku“ na náměstí, kde stále bydlí paní Marie
- Obr. 14: Rodinný dům s hospodářskou budovou paní Barbory ve „starém Těrlicku“
- Obr. 15: Dvojdomek „ v novém Těrlicku“, který koupili rodiče paní Barbory
- Obr. 16: Rodný dům pana Viléma ve „starém Těrlicku“
- Obr. 17: Dům postavený rodiči pana Viléma v „novém Těrlicku“
- Obr. 18: Centrum „starého Těrlicka“
- Obr. 19: Centrum „nového Těrlicka“
- Obr. 20: Charakteristický typ venkovského stavení ve „starém Těrlicku“
- Obr. 21: Původní výstavba bytového domu a jeho současná podoba
- Obr. 22: Výstavba v 60 - letech
- Obr. 23: Výstavba v 70 - letech
- Obr. 24: Výstavba řadových domů
- Obr. 25: Současný typ rodinného domu
- Obr. 26: Krajina „starého Těrlicka“
- Obr. 27: Krajina „nového Těrlicka“

Seznam: grafů

Graf 1: Počet domů v rozmezí let 1869-2011

Graf 2: Počet obyvatel v rozmezí let 1869-2011

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Varianty názvů obce Těrlicko

Tabulka 2: Počet obyvatel v obci Těrlicko v letech 2012-2016

Tabulka 3: Celkový počet nemovitostí dotčených výstavbou vodního díla

Seznam map:

Mapa 1: Současné územní vymezení obce Těrlicko

Mapa 2: Poloha obce v rámci České republiky

Mapa 3: Československá část Těšínska v letech 1920 – 1938

Mapa 4: Území obce Těrlicko po vybudování přehrady

Seznam použitých zkratek:

ČSÚ - Český statistický úřad

MNV – Místní národní výbor

KNV – Krajský národní výbor

KČS – Korun československých

Seznam příloh

Příloha 1: Profily respondentů:

Příloha 2: Kupní smlouva

Příloha 3: Dohoda

Příloha 4: Vymezení území obce Těrlicko z roku 1955

Příloha 5: Současné vymezení území obce Těrlicko

Příloha 6: Ukázka rodinných domů, které byly zatopeny

Příloha 7: Ukázky objektů občanské vybavenosti, které byly zatopeny

Příloha 8: Příklady výstavby „v nové obci“

Příloha 9: Úchytná hráz vodní nádrže Těrlicko

Příloha 10: Dobové pohlednice obce Těrlicko

Příloha 1: Profily respondentů

Respondent	Jméno	Rok narození	Povolání	Bydliště	Stav
1	Barbora	1951	prodavačka v důchodu	Těrlicko	vdaná
2	Bohumír	1944	ředitel školy v důchodu	Těrlicko	svobodný
3	Boleslav	1950	technik v důchodu	Těrlicko	ženatý
4	Danuše	1938	učitelka v důchodu	Těrlicko	vdova
5	Helena	1940	účetní v důchodu	Těrlicko	vdova
6	Josef	1941	agronom v důchodu	Těrlicko	ženatý
7	Marie	1939	dělnice v důchodu	Těrlicko	vdova
8	Vilém	1942	číšník v důchodu	Těrlicko	vdovec

OPIS

Ovobuzemí od nezákonné poplatky z převodu nemovitosti dle výnosu min. fin. ze dne ~~28.10.1958~~
~~28.10.1958~~ Sbírka instrukcí pro nár.výbory
 28-10.1958 Sbírka instrukcí pro nár.výbory
 poř.č.120, částka 21 z r.1958.

Kupní smlouva:

kterou uzavírají československý stát — Ředitelství výstavby, rozvoje a správy vodohosp. děl v Praze, pobočka v Ostravě, jako kupující na straně jedné a **Josef Farník** bytem v **Horním Těšíně čp.114** jako prodávající na straně druhé, jak následuje:

I.

Československý stát — Ředitelství výstavby, rozvoje a správy vodohosp. děl v Praze, pobočka v Ostravě, dále zvané «ŘVD» kupuje a touto smlouvou již koupilo a **Josef Farník** dále zvaný jen vprodávající prodávající a touto smlouvou již prodal do neomezeného a všech druhů a závdací prostého vlastnictví tyto nemovitosti zapsané v pozemkové knize u lidového soudu v Českém Těšíně pro kat. území **Horní Těšínsko** v knihovní vložce čis. **61/76**

část	poz. parc. č.	ve výměře	700	m ² a Kčs	3,00	za 1 m ² , tj. Kčs	3.500,00
"	"	"	214	"	0,80	"	171,20
"	"	"	180	"	0,80	"	144,00
"	"	"	83	"	0,80	"	66,40
"	"	"	643	"	0,80	"	513,60
"	"	"	113	"	0,80	"	89,60
"	"	"	205	"	0,80	"	164,00
"	"	"	3799	"	0,80	"	3.039,20
"	"	"	21	"	0,80	"	168,00
"	"	"	217	"	0,80	"	173,60
"	"	"	684	"	0,80	"	547,20
"	"	"	1306	"	0,80	"	964,80
"	"	"	482	"	0,80	"	385,60
"	"	"	2296	"	0,80	"	1.836,80
"	"	"	356	"	0,30	"	284,80
"	"	"	367	"	0,80	"	293,60
celková výměra pozemků činí tedy			15169	m ² a celková cena za ně			Kčs 15.075,20

Ceny za pozemky byly určeny podle usnesení 113. schůze rady ONV v Českém Těšíně ze dne 16. 11. 1956 a dle rozhodnutí odboru pro výstavbu rady ONV v Českém Těšíně ze dne 18. února 1959 č. j. **Výst.16-12013-1-1958, 1890/1959, 2310/1959, 2822/1959.**

II.

Nemovitosti uvedené v čl. I této kupní smlouvy potřebuje ŘVD k uskutečnění stavby přehrady na Stonávce u Těšínska. Rada ONV odbor pro výstavbu v Českém Těšíně rozhodnutím ze dne 10. května 1955, zn. Výst. 1137-18/5 1955-Dr. Pa potvrdila, že u vykupovaných nemovitostí pro účely výstavby přehrady na Stonávce u Těšínska jsou splněny podmínky pro vyvlastnění těchto a to podle § 23 zák. čis. 280/1949 Sb. Toto tvrzení předpokládá i § 3 odst. 3 písm. d vyhlášky min. fin. ze dne 28. 11. 1956 čis. 231/Ú. I.

III.

Prodávající prohlašuje ve smyslu § 5 odst. 2 vyhl. min. fin. ze dne 28/11 1956 čis. 231/Ú. I., že jde o jeho první úplné zeřízení organizací socialistického sektoru v tomto kalendářním roce a ve smyslu § 5 odst. 7 téže vyhlášky, že nadluží daně, poplatky a jiné veřejné dávky ani pojistné národního pojištění a že nemá ani jiné závazky vůči organizacím socialistického sektoru.

IV.

Pro náhrady za nemovitosti uvedené v čl. I. této smlouvy povolila rada ONV v Českém Těšíně, odbor pro výstavbu - svým rozhodnutím ze dne **18.2.1959** výjimku z ustanovení § 1 vyhl. SÚP č. 228 ex. 1951 Ú. I. ve znění vyhlášky SÚP č. 44 ex. 52 Ú. I. a to podle § 4 cit. vyhlášky pro obytná a hospodářská stavení.

V.

Nemovitosti uvedené v čl. I oceňují se po oboustranné dohodě podle směrnic ministerstva vnitra ze dne 13. 11. 1952, schválené vládou dne 13. ledna 1953 pro výkupy nemovitosti pro výstavbu socialismu v Ostravském kraji takto:

a) pozemky podle vyhl. SÚP č. 228/1951 Ú. I. částkou Kčs **15.075,20**
viz bod I. této smlouvy

b) obytná a hospodářská stavení mající pop. č. **114, 115, 107**
a postavená na parcele č. **161/1** se vším přísl.
podle normálové kalkulace I. st. částkou Kčs **209.541,70**
- schváleno rozhodnutím odboru pro výstavbu rady
ONV v Č. Těšíně ze dne **18.2.1959** č. **Výst. 16-12015-1-1958**

c) ovocné stromoví podle směrnic zemědělské správy
rady KNV v Ostravě ze dne 5. 5. 1956 částkou Kčs **18.021,60**
- schváleno rozhodnutím odboru pro výstavbu rady
ONV v Č. Těšíně ze dne **18.2.1959** č. **Výst. 16-12015-1-1958**

d) meliorace provedené v pozemcích podle vyhl. SÚP
č. 228/1951 Ú. I. částkou Kčs _____
- schváleno rozhodnutím odboru pro výstavbu rady
ONV v Č. Těšíně ze dne _____ č. _____

e) náhrada za předběžné užívání ve výši 2,5 % ročně
z ceny pozemků podle vyhl. SÚP č. 228/51 Ú. I.
a to za dobu od _____ do _____ částkou Kčs _____
- schváleno rozhodnutím odboru pro výstavbu rady
ONV v Č. Těšíně ze dne _____ č. _____

Celkem tedy náhrada za vykoupenou nemovitost činí Kčs **241.638,50**

tj. slovy **dvěstě čtyřicet jedna tisíc šest set třicet osm korun a 50/100**
kterážto cena jest přiměřená a odpovídá platným předpisům.

VI.

Na vykázanou kupní cenu Kčs **241.638,50** bylo již prodávajícím poukázáno do Státní spořitelny v Českém Těšíně na jejich bezúročný (a volný) účet Kčs **241.638,50**.
Zbytek kupní ceny ve výši Kčs _____ bude RVD složen ve prospěch prodávajících u Státní spořitelny v Českém Těšíně do 60 dnů po bezbřemenném odepsání prodaných nemovitostí u lidového soudu v Českém Těšíně a po předložení nanesení soudu, že všechny dluhy a břemena v knih. vlož. _____ v pozemkové knize kat. úz. _____ byly odepsány.

VII.

RVD nepřejímá žádné knihovní ani neknihovní dluhy, závady, ani jakákoliv břemena. Podle ustanovení § 30 zákona o vodním hospodářství č. 11/1955 Sb. zanikají bez náhrady zástavní práva, jakož i jiná věcná práva na majetku ve státním socialistickém vlastnictví, který jest určen k tomu, aby se ho užívalo k účelům vodního hospodářství.

Obě smluvní strany vzdávají se práva napadati tuto smlouvu pro omyl a nároky podle § 227 obč. zák.

VIII.

Výslovně se uvádí, že přehradní podnik, tj. ŘVD vykupuje jen pozemek, kdežto veškerý lesní porost zůstává vlastnictvím prodávatele nemovitosti, který jest povinen lesní porost a všechny stromy rostoucí mimo les odstranit ze zátopového území a naložit s nimi podle předpisů platných pro hospodaření s dřevem. Lesní porost musí být odstraněn ze zátopy ještě před napuštěním přehrady.

IX.

Vlastnictví přechází na ŘVD ve smyslu § 111 obč. zák. smlouvou samou, tj. poté, kdy tato smlouva byla podepsána a schválena příslušnými orgány za čs. stát.

Smluvná cena zahrnuje výslovně náhradu za odprodané nemovitosti uvedené v této smlouvě, za veškeré škody a nevýhody s jejich zřízením spojené, bez ohledu na to, zda tyto nároky proti státu vznesla strana prodávající nebo její právní nástupci. Prokázané stěhovací náklady strany prodávající hraří ŘVD.

X.

Vzhledem k okolnostem v předchozích bodech uvedených uplatňují obě strany osvobození tohoto právního jednání od placení daní, notářských poplatků z převodu nemovitostí a dávek.

ŘVD zavazuje se nésti ze svého výlohy spojené se sepsáním a knihovním provedením této smlouvy.

XI.

Tato smlouva nepodléhá podle § 5 a 2 odst. 1 zák. č. 65/1951 Sb. schválení. Tato smlouva jest pro prodávající závazná dnem podpisu, pro ŘVD však je závazná teprve schválením příslušného orgánu.

Tato smlouva jest sepsána v jednom prvopíse, který zůstane u ŘVD. Prodávající strana obdrží jednoduchý nebo na její přání a útraty ověřený opis této smlouvy. Tato smlouva jest provedením předběžné dohody ze dne 15. října 1958 a dodatku ze dne 24.2.1959.

XII.

Obě smluvní strany svolují výslovně k tomu, aby podle této kupní smlouvy byly z vložky č. 81/76 pozemkové knihy kat. úz. **Horní Těrlicko** bezbřemenně odepsány všechny nemovitosti touto smlouvou prodané a připsány do nové zřízené vložky č. 81/76 téže pozemkové knihy s vkladem práva vlastnického pro čs. stát - ŘVD.

Josef Farník v.r.

2 kolkové známky à 2 Kčs

Podle knihy pro ověřování č. 1/59 podepsal - uznal
Josef Farník, z Hor. Těrlicka č. 114, národnímu výboru
osobně známý - jehož totožnost zjištěna obč. průkazem,
tuto listinu před národním výborem - tento podpis
za svůj vlastní.

Místní národní výbor v Horním Těrlicku
dne 15. července 1959
Podpis ověřujícího orgánu:
Kotabová v.r.

Kulaté razítko:
Hada místního národního výboru
v Horním Těrlicku

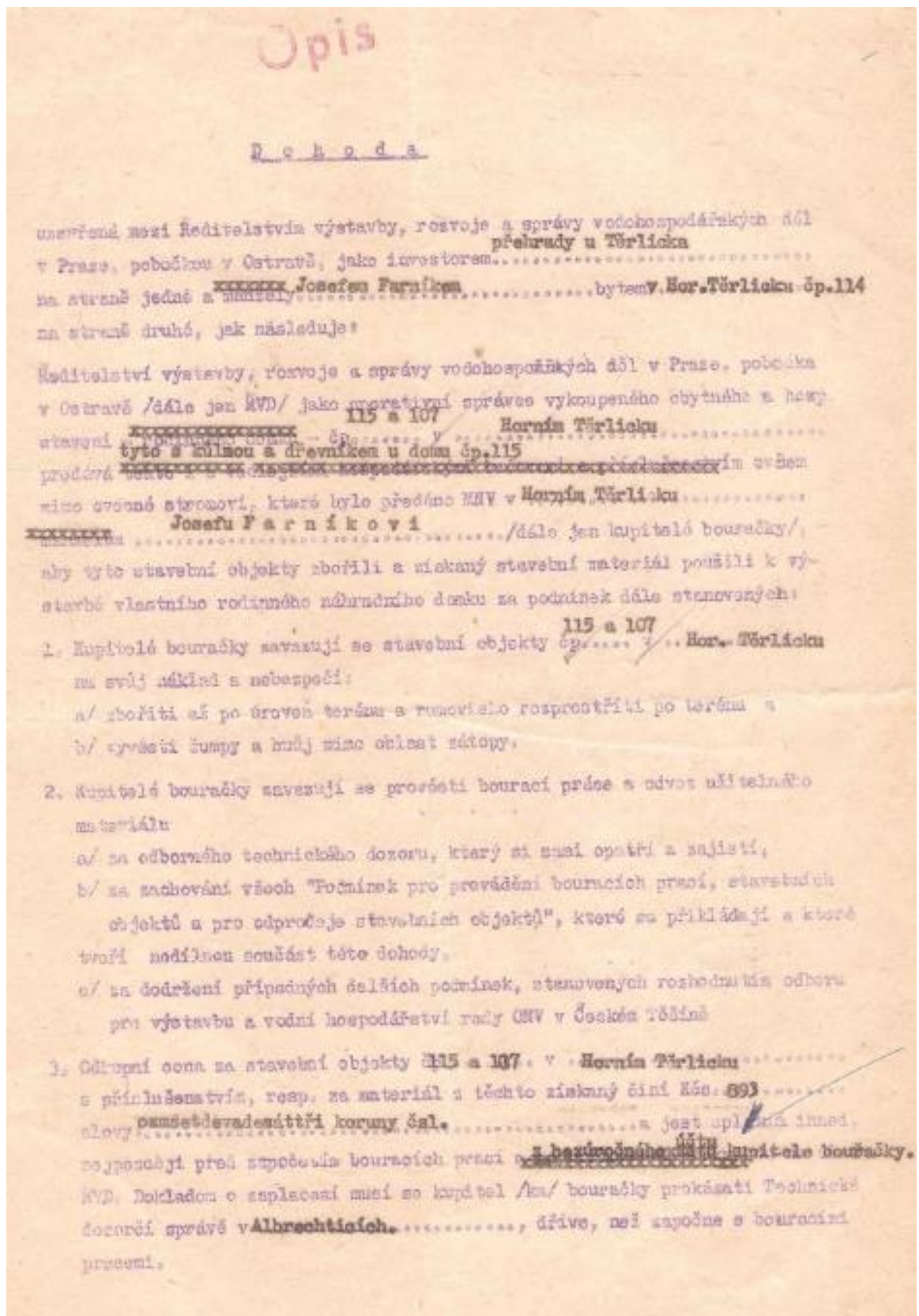
Razítko:
Krajské vodohospodářské rozvojové a
investiční středisko v Ostravě
Ostrava III - dům energetiky
Ing. Machala v.r.

Tento opis souhlasí s originálem
V Ostravě dne 21. ledna 1961

MTZ 0/23 24-7871

Lamňová

Příloha 3: Dohoda o výkupu

4. Kapitál /š/ bouračky jest povinen provésti bourací práce do termínu, stanověného Technickou komisí správou stavby /v dalším textu jen TKS/
pro stavbu přehradu u Těrlíkanaprovoďte -li kapitál bouračky do
 určeného stanoveného termínu bourací práce, připadne odvoz užitelného materiálu,
 jest TKS oprávněna učiniti vlastní dispozice jak ohledně rozbourání stav.
 objektů, tak i pokud jde o odvoz a použití již zničeného užitelného stavbo-
 věho materiálu. Kapitál /š/ bouračky nesmí po ÚV v tomto případě účinně
 na odvozbu šedý železobetonový dílů, která jim třeba jejich vlastním sou-
 stávkou vznikne.
5. Ústřední úřad stít neruší za jakost a množství materiálu, který má být
 z bouračky vyvezen. Jest proto třeba budoucí reklamace dopravy protažiti
 ceny vyložené, což kapitál /š/ bouračky berou vyloučeně k vědomí.
6. Na důkaz úplnosti, správnosti a souhlasné vůle následují vlastnoruční podpisy
 smluvních stran.

V. Horní Těrlík, dne 24.III.1939.

za ÚV, pob. Ústava:

Dr. Brávníček v.r.

Kapitál /š/ bouračky:

Farník v.r.

Za správnost opise

Wichow

Příloha 4: Vymezení území obce Těrlicko z roku 1955

Zdroj: webové stránky www.kontaminace.cenia.cz

Příloha 5: Současné vymezení území obce Těrlicko

Zdroj: webové stránky www.kontaminace.cenia.cz

Příloha 6: Ukázky rodinných domů, které byly zatopeny

Zdroj: publikace Ladislava Chroboczka

Příloha 7: Ukázky objektů občanské vybavenosti, které byly zatopeny

Vlevo-budova polské školy, pošty, MNV

Vpravo – Dělnický dům

Zdroj: Fotokronika MNV

Budova české školy v Dolním Těrlicku

Zdroj: Fotokronika MNV

Katolický kostel Nejsvětější Trojice

Zdroj: Fotokronika MNV

Kostel Nejsvětější Trojice po demolici v roce 1962

Zdroj: Fotokronika MNV

Příloha 8 : Příklady výstavby v „nové obci“

Výstavba nákupního střediska

Zdroj: Fotokronika MNV

Výstavba základní školy

Zdroj: Fotokronika MNV

Výstavba nového sídliště

Zdroj: Fotokronika MNV

Výstavba rodinných domů na ulici Májové

Zdroj: Fotokronika MNV

Výstavba ulice Těšínské

Zdroj: Fotokronika MNV

Výstavba ulice Beskydské

Zdroj: Fotokronika MNV

Výstavba kaple s hřbitovem (náhrada za kostel Nejsvětější Trojice)

Zdroj: Fotokronika MNV

Pohled na novou výstavbu nad přehradou

Zdroj: Fotokronika MNV

Příloha 8: Úchytná hráze vodní nádrže Těrlicko

Výstavba úchytné hráze v roce 1955

Zdroj: Fotokronika MNV

Úchytná hráze po dokončení v roce 1962

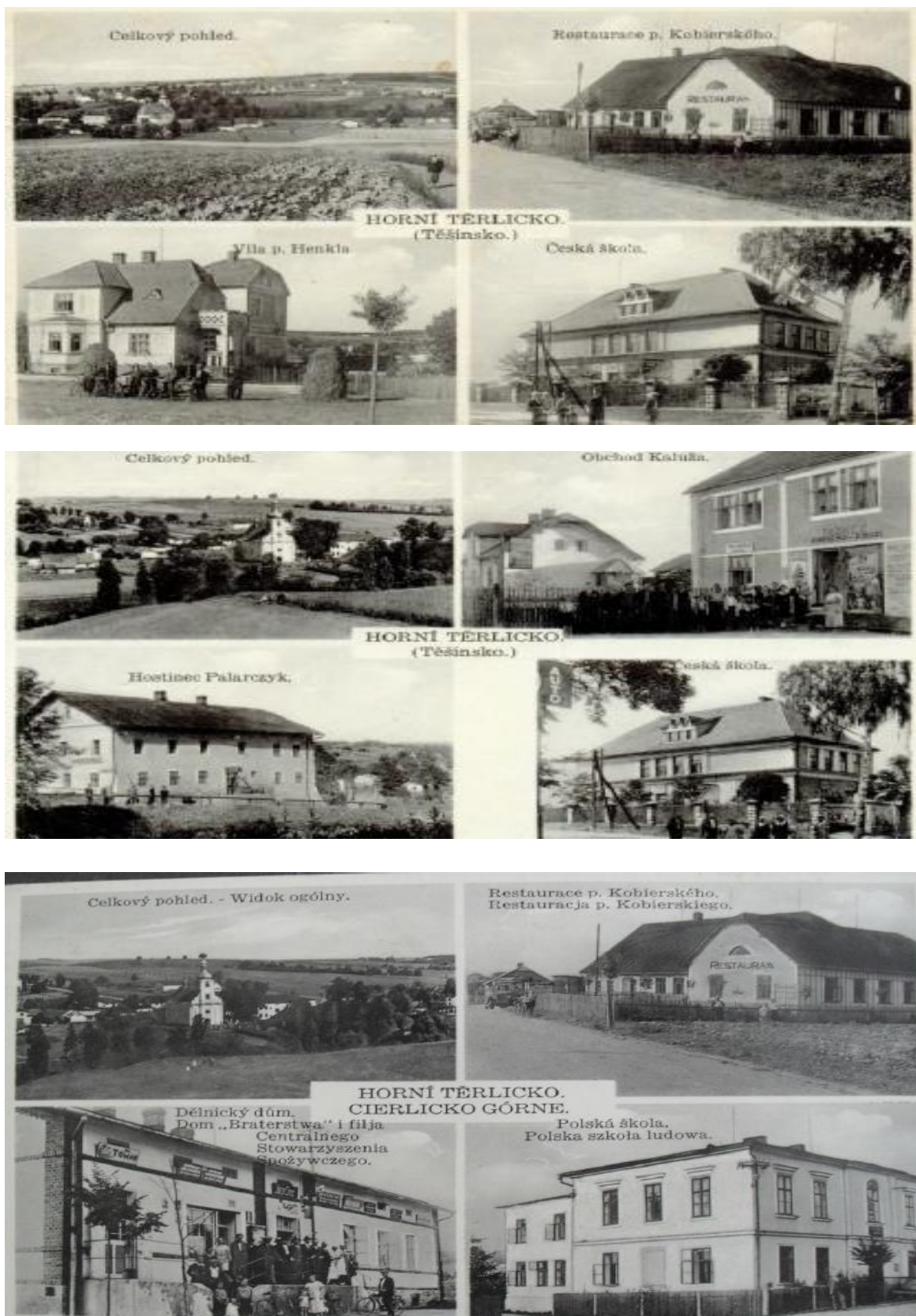
Zdroj: Fotokronika MNV

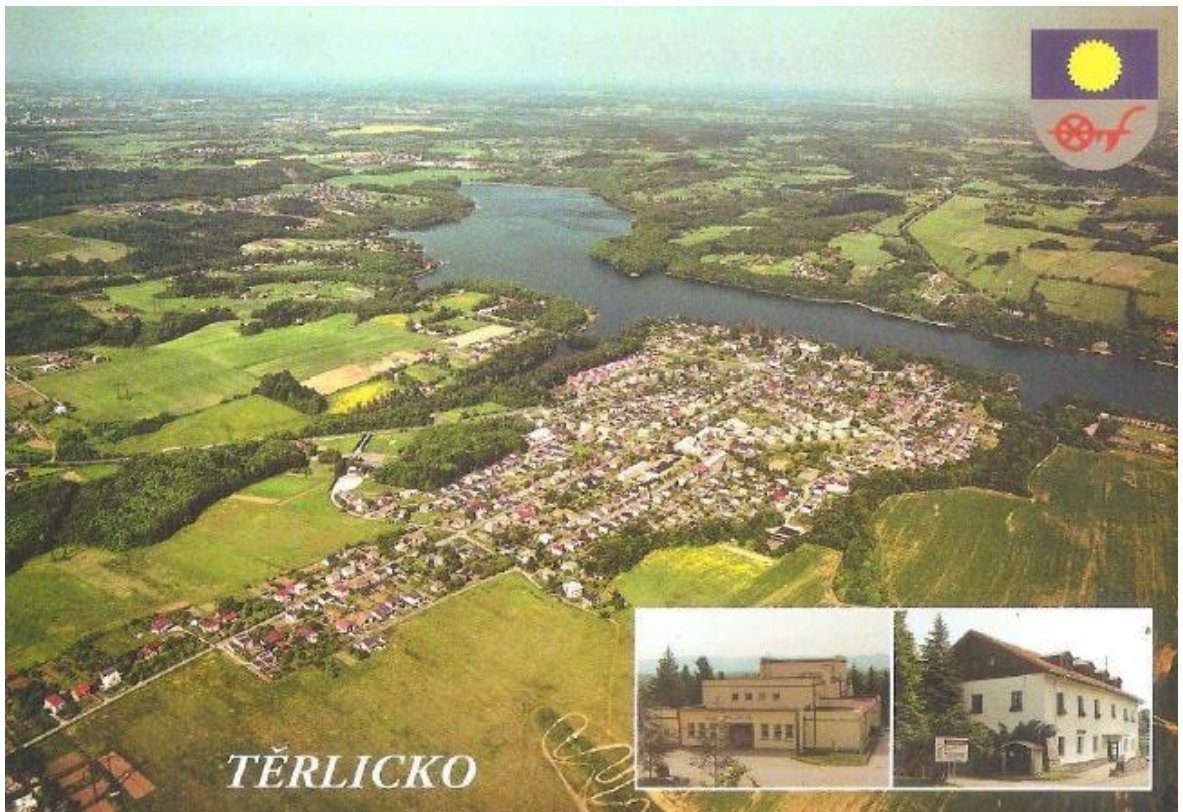
Podoba úchytné hráze v současné době

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 9: Dobové pohlednice obce Těrlicko

Zdroj: vlastní archiv, fotokronika MNV